

Gönderilme Tarihi (Submitted) : 19.09.2024
Revizyon Tarihi (Revised) : 17.10.2024
Kabul Tarihi (Accepted) : 20.10.2024

TURED
JOTOĞ

Güney Avrupa Ülkelerinde Turist Rehberliği Mesleği Eğitimi ve Mesleğe Kabul Sürecinin Değerlendirilmesi*

Evaluation of Tourist Guide Education and Accepting into Profession Processes in Southern European Countries

Doç. Dr. Serap AKDU

Gümüşhane Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Türkiye
Gümüşhane University, Faculty of Tourism, Turkey
E-Mail: serapakdu@gmail.com

Doç. Dr. Uğur AKDU

Gümüşhane Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Türkiye
Gümüşhane University, Faculty of Tourism, Turkey
E-Mail: akduugur@hotmail.com

Öz

Amaç ve Önem: Bu çalışmada ülkelere göre nitelikli turist rehberlerinin yetiştirilmesinde önemli olan turist rehberliği eğitiminin ve mesleğe kabul sürecinin nasıl yürütüldüğünün incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın temel amacı ülkeler arasında turist rehberi eğitimi ve mesleğe kabul sürecinin benzer ve farklı yönlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma turist rehberliği mesleğinin önemini anlaşılması ve ülkeler arasındaki benzer ve farklı yönleri ortaya çıkarılmasıyla olumlu ve olumsuz uygulamaların kıyaslanabilmesi açısından önemlidir.

Yöntem: Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen belgeler doküman analizi ile derinlemesine incelenmiştir. Bu kapsamda ülkelerin kanunları, yönetmelikleri, meslek örgütlerinden elde edilen dokümanlar ve akademik araştırmalar derlenmiş ve detaylı olarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırma kapsamında incelenen ülkeler kapsamında turist rehberliği eğitimi ve mesleğe kabul süreci farklılık göstermektedir. Ülkelere göre iki farklı süreç ortaya çıkmıştır. Birincisi mesleğe kabul ve eğitim sürecinin bir kanunla yürütüldüğü ülkeler (Türkiye, İtalya, Hırvatistan ve Kıbrıs), ikincisi ise belirli bir kanunu bulunmayan ama mesleki örgütlerce sürecin yürütüldüğü ülkelerdir (Portekiz, Yunanistan ve Malta). İspanya ise yönetim şekline bağlı olarak sahip olduğu özerk bölgelere göre kanun ve/veya meslek örgütleri ile bu süreci değerlendirmektedir. Ülkelerin bu süreci nasıl yürüttüğünden bağımsız olarak tüm ülkelerde turist rehberlerinin belirli bir müfredat dahilinde eğitime tabi tutulduğu gözlemlenmiştir.

Özgünlük/Bilimsel Katkı: Araştırma konusu özelinde yapılan literatür taramasında yapılan çalışmaların oldukça sınırlı ve eski tarihli olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmaların farklı konu başlıkları içinde sınırlı bilgilerle özet halinde sunulduğu görülmüştür. Süreç içerisinde ülkelerin mesleğe bakış açısı ve meslekle ilgili düzenlemeleri değişim gösterebilmektedir. Turist rehberliği mesleğine bakış açısının dünya ülkelerinde nasıl olduğu anlamak mesleki eğitim, kabul süreci ve yasa oluşturma sürecinde oldukça önemlidir. Araştırmanın bu açıdan önemli bir kaynak teşkil ettiği düşünülmektedir.

Sınırlılıklar: Araştırma zaman ve yayın koşulları (makale sayfa, kelime vb. sınırı) nedeniyle Güney Avrupa Ülkeleri ile sınırlandırılmıştır. Tüm dünya ülkelerini ele alan kapsamlı bir çalışma yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: Turist rehberliği, turist rehberliği eğitimi, Güney Avrupa ülkeleri.

Makale Türü: Araştırma makalesi

Atf için (for cited): Akdu, S. & Akdu, U. (2024). Güney Avrupa Ülkelerinde turist rehberliği mesleği eğitimi ve mesleğe kabul sürecinin değerlendirilmesi, *Turist Rehberliği Dergisi*, 7(2), 123-147.

* Bu araştırmanın ilk hali 24-25.05.2024 tarihinde Kütahya/Tavşanlı'da düzenlenen 6. Ulusal Turist Rehberliği Kongresi'nde özet bildiri olarak sunulmuştur.

Abstract

Purpose and Importance: This study aims to examine how the education of qualified tourist guides and the process of entering the profession are conducted across different countries. The primary objective is to reveal the similarities and differences in the training and acceptance processes for tourist guides among various nations. Understanding these aspects is crucial for recognizing the significance of the tourist guiding profession and comparing positive and negative practices across countries.

Methodology: In line with the study's objective, the documents obtained were subjected to in-depth document analysis. This scope, compiles and thoroughly analyses laws, regulations, records obtained from professional organizations, and academic studies from different countries.

Findings: The study reveals that the education and acceptance process for tourist guides varies among the countries examined. In this scope, two distinct processes have emerged: the first involves countries where the profession is regulated by law (Turkey, Italy, Croatia, and Cyprus), and the second includes countries without specific laws but where the process is overseen by professional organizations (Portugal, Greece, and Malta). Spain has been managing this process based on autonomous regions, either through laws or professional organizations. Regardless of how the process is managed, observed that all countries require tourist guides to undergo training within a specific curriculum.

Originality/Value: A review of the literature specific to the research topic revealed that existing studies are quite limited and outdated. The available studies provide only summary information within different subject headings. The perspective on the profession and related regulations may change over time. Understanding how the tourist guiding profession is viewed worldwide is essential for the processes of professional education, acceptance, and law formation. This study is considered an important resource in this regard.

Research Limitations/Implications: Due to time and publication constraints (e.g., article page and word limits), the study is limited to Southern European countries. A comprehensive study covering all countries worldwide could be conducted.

Keywords: Tourist guiding, tourist guide education, Southern European countries.

Paper Type: Research article

Giriş

Geçmiş çok eski dönemlere dayanan turist rehberliği, yaşanan değişim ve gelişimlere paralel olarak modern dünyada önemli görülen ve oldukça ilgi duyulan bir meslektir (Rabotic, 2010). Turist rehberliği mesleği ile yapılan tanımlar incelendiğinde turist rehberi, turistlere tercih edilen dilde, belirli program dahilinde, ülkenin doğal ve kültürel zenginlikleri hakkında bilgi veren, onlara kılavuzluk eden, resmi otoriteler tarafından yetkinliği tanınan, mesleğe kabul edilen, turist rehberliği hizmeti verme hak ve yetkisine sahip gerçek kişiler olarak tanımlanmaktadır (Köroğlu, 2013; Saltık & Dönmez, 2018; Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012; WFTGA, 2024). Çoğunlukla turistlere yol gösterici olma ve bilgi aktarımı sağlama rolleri vurgulansa da rehberlik mesleği bunların ötesinde bir kısmı doğuştan sahip olunan kişisel özellikler (sabır, anlayış, mizah vb.) bir kısmı eğitimle sonradan kazanılan nitelikler (yabancı dil, liderlik, iletişim, mesleki etik, mesleki bilgi vb.) olmak üzere çok farklı konularda oldukça donanımlı olmayı gerektiren kapsamlı bir meslektir (Saltık & Dönmez, 2018; Yarcın, 2007).

Turist rehberliği mesleği turizm sektörünün ulusal ve bölgesel anlamda gelişmesinde ve kalkınmasında kritik bir rol oynamaktadır (Bayram & Zengin, 2017). Sektörde rekabet avantajı elde etmenin anahtarı turist memnuniyetidir. Turist memnuniyeti kaliteli hizmet alımıyla doğrudan ilişkilidir. Turun kalitesinde en önemli aktör olan turist rehberleri turistlerin tatil süreçlerinin başından sonuna kadar en çok etkileşim halinde oldukları kişilerdir. Rehberler, turistlerin ülkeye ilişkin ilk izlenim edindikleri kişiler olup bu yüzden rehberler kültür elçisi veya ülke temsilcisi olarak

da nitelendirilmektedirler. Turist deneyimini etkileyen en önemli unsurlardan biri turist rehberleridir. Rehberlerin performansı aynı zamanda ülkenin imajını da etkileme özelliğine sahiptir. En doğru bilgileri aktardığına duyulan yüksek güven duygusuyla gerek destinasyona gerek ülkeye yönelik olumlu ya da olumsuz algıların oluşumunda en güçlü tanıtım araçları olarak nitelendirilebilen rehberlerin nitelikli olmaları bu anlamda çok kıymetlidir (Aire, 2019; Boyle & Arnott, 2004; Doğancılı & Karaçar, 2018; Eker, Kaya & Zengin 2019; Eker & Zengin, 2016; Güzel vd., 2017; Leclerc & Martin, 2004; Türker vd., 2012). Tatil deneyiminde turistlerin hissettiği duyguların turist sadakatini etkilediği ve turist rehberlerinin bu noktada önemli role sahip olduğu vurgulanmaktadır (Hosany vd., 2017; Lee vd., 2014). Bunlara ek olarak kaliteli turizm deneyimi yaşatarak turist memnuniyeti sağlamada, destinasyonda kalış süresinin uzatılmasında ve destinasyonun tekrar ziyaretinde stratejik rol üstelenen turist rehberleri böylece bölgeye ve ülkeye ekonomik katkı sağlamaktadır (Dahles, 2002).

Kendilerini sürekli geliştirmeye açık, güncel olayları takipte olan ve mesleklerini gerçekten severek yapan nitelikli turist rehberlerinin yetiştirilmesi noktasında turist rehberliği eğitimi önem kazanmaktadır. Oldukça hassas olan rehberlik eğitimi konusunun ciddi şekilde ele alınması gerekmektedir. Teknolojik gelişmelerle beraber tatil yapmanın kolaylaşması, turist beklentilerinin klasik tatil alternatiflerinden farklı deneyim arayışlarına dönüşmesi ile birlikte rehberlerin sadece çevirmen veya kılavuz olmaktan fazlası olduğunun, tatil deneyimi memnuniyetinde turist rehberlerinin daha fazla rol aldığına daha fazla farkına varılmaya başlanmıştır (Chilembwe & Mweiwa, 2014; Dioko & Unakul, 2005; D'Urso, 2023; Eker & Zengin, 2016; Türker vd., 2012).

Dünyada turist rehberlerinin yüksek seviyede bilgi ve beceriye sahip olmalarının gerekliliği ve turizmdeki öneminden hareketle birçok ülkede rehberlik eğitimine önem verilmesine rağmen her ülkede prosedür ve uygulamaların farklı olduğu görülmektedir. Rehber olma prosedürleri ve mesleği yerine getirme koşulları rehberlik mevzuatının varlığı, eğitim, sınav, yabancı dil yeterliliği, tecrübe, lisans, uygulama alanı vb. şartlar oldukça farklılık göstermektedir (Akdu vd., 2018; El-Sharkawy, 2007; Lovrentjev, 2015; Şengel, Çevrimkaya & Zengin, 202; Uçmuş, 202; Yenipınar & Zorkirişçi, 2013). Bazı ülkelerde eğitim, öğretim veya lisans zorunluluğu yoktur. Eğitim zorunluluğu olan ülkelerde ise, potansiyel öğrencilerin ülke düzenlemelerine bağlı olarak belirli kriterleri karşılaması gerekmektedir (Lovrentjev, 2015). Rehberlik mesleği ile ilgili uluslararası ortak prosedür ve uygulamaların olmaması rehberlik mesleğine ilişkin evrensel nitelik taşıyan kavramsal veya teorik bir çerçevenin ortaya konulmasını zorlaştırmaktadır (Şengel & Karamanlioğlu, 2023).

Bu çalışmada öncelikle nitelikli turist rehberlerinin yetiştirilmesinde önemli olan turist rehberliği eğitiminin dünyadaki farklı ülkelerde nasıl ele alındığının incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın temel amacı ülkeler arasında turist rehberi olabilme sürecinin benzer ve farklı yönlerini ortaya çıkarmaktır. Tüm ülkeleri incelemek mümkün olamayacağından çalışma kapsamına alınacak ülkeler sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda ülkelerin Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Federation-WEF) tarafından yayınlanan 'Seyahat ve Turizm Rekabet Edebilirlik Endeksi' dikkate alınmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen belgeler doküman analizi ile derinlemesine incelenmiştir. Bu kapsamda ülkelerin kanunları, yönetmelikleri, meslek örgütlerinden elde edilen dokümanlar ve akademik araştırmalar derlenmiştir. Elde edilen dokümanlar Güney Avrupa ülkelerinde rehberlik eğitimi, rehber olma prosedürleri ve mesleği yerine getirme koşulları rehberlik mevzuatının varlığı, eğitim, sınav, yabancı dil yeterliliği, tecrübe, lisans, uygulama alanı gibi kriterler çerçevesinde ayrıntılı olarak incelenmiştir.

1. Güney Avrupa Ülkelerinde Turist Rehberliği Eğitimi Süreci

Dünya Ekonomik Forumu (World Economic Federation-WEF) tarafından yayınlanan ‘Seyahat ve Turizm Rekabet Edebilirlik Endeksi’ turizm sektöründe rekabet edebilirlik değerlendirmesinde önemli ve dünya çapında en popüler göstergelerden birisidir. İlgili ülkelerde ihtiyaç duyulan verilerin hesaplamasında kolaylık olması ve daha iyi anlaşılması amacıyla WEF tarafından ülkedeki bölgeler gruplandırılmıştır. Bu gruplandırmalardan biri Türkiye’nin de içinde yer aldığı Güney Avrupa Bölgesi (İspanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan, Hırvatistan, Malta, Türkiye ve Kıbrıs) olup çalışma kapsamında incelenecek ülkeler gurubu olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın devamında Güney Avrupa Bölgesi ülkelerinde turist rehberi olma süreci detaylı olarak ele alınmıştır.

1.1. İspanya’da Turist Rehberliği

İspanya’da Resmi Turist Rehberleri (turist rehberleri, yerel rehberler, şehir rehberleri, iki dilli rehberler, turist bilgi görevlileri ve iki dilli miras rehberleri) çalıştıkları farklı alanlarda sorumlu makamlar tarafından yeterince akredite edilmiş profesyonellerdir. Turist rehberlerinin asıl görevi, tarihi mekanları ziyaret edenlere kültür, anıtlar, sanat, tarih, coğrafya ve doğal tarih (ekoloji dahil) gibi konularda bilgi hizmeti sunmak, rehberli turlar düzenlemek, yönlendirme yapmak ve/veya anlayabilmeleri için yardımcı olmaktır (Kronenberg & Szczecińska, 2013).

İspanya’da uzmanlık alanlarına göre farklı rehber türleri bulunmaktadır. Tur rehberleri; bu rehberler en genel rehber türüdür ve şehir turlarından tarihi turlara ve doğa turlarına kadar çeşitli turlarda insanlara eşlik edebilirler. Bölge hakkında bilgi verme, güzergahı ve saat çizelgelerini kontrol etme ve turun sorunsuz bir şekilde ilerlemesini sağlama gibi görevleri vardır. Yerel veya şehir rehberleri; bu rehberler belirli bir şehir veya bölgede uzmanlaşmıştır ve bölgenin tarihi, kültürü ve cazibe merkezleri hakkında derin bilgi sahibidirler. Ziyaretçilere genel bir tur rehberinden daha kişiselleştirilmiş ve sürükleyici bir deneyim sunabilirler. Anıt rehberleri; bu rehberler belirli bir anıt veya müzede uzmanlaşmıştır ve anıtın tarihi, mimarisi ve koleksiyonları hakkında uzman bilgi sahibidirler. Ziyaretçilere anıt ve önemi hakkında daha derin bir anlayış sağlayabilirler. Turist danışmanları; teknik olarak tur rehberi değildir, ancak ziyaretçilere belirli bir yer hakkında konular, ulaşım seçenekleri ve yaklaşan etkinlikler gibi değerli bilgiler sağlayabilirler (Kronenberg & Szczecińska, 2013).

CEFAPIT (Confederación de Guías Oficiales de Turismo de España) İspanya Resmi Turist Rehberleri Konfederasyonudur (FEG, 2024). CEFAPIT, tüm İspanya’daki turist rehberlerini temsil eden en yüksek organdır. Mesleğin iyi gelişimi ve görünürlüğü için sorunları çözmek ve birlikte çalışmak üzere bölgesel, ulusal ve Avrupa kuruluşlarıyla sürekli toplantılar yapılmaktadır. Avrupa Rehberler Federasyonu’na (FEG/European Federation of Tourist Guide Associations) ve Dünya Turist Rehberleri Birliği olan WFTGA’nın (World Federation of Tourist Guide Associations) da üyesidir (CEFAPIT, 2024).

İspanya on yedi bölgeye sahip bir ülke ve her bölgenin kendine has düzenlemeleri bulunmaktadır. İspanya’da turizm ve tur rehberleri ile ilgili mevzuatın her bölge tarafından ayrı ayrı belirlenmesi nedeniyle ülke genelini kapsayan belirli bir prosedüre ulaşılamamıştır. İspanya’da turist rehberliğiyle ilgili tüm mevzuat bölgesel yönetimlere devredildiğinden rehberlik lisansının alınmasına ilişkin mevzuat bölgelere göre değişmektedir (Szczecińska, 2013; FEG/Spain, 2024). Bir başka ifadeyle İspanya’da her özerk bölge, resmi tur rehberlerinin faaliyetlerini düzenleyen kendi mevzuatını belirlemektedir. Tur rehberi olarak çalışmak için, kişinin ilgili mevzuatta belirtilen süreci tamamladıktan sonra verilen bir izne sahip olması gerekmektedir. Tur rehberliği eğitimi için birçok

özel kurum ve üniversite, turist rehberliği kursları ve programları sunmaktadır. Tur rehberi lisansı, Bölgesel Turizm ve Spor Konseyi'nin Turizm Planlama Genel Müdürlüğü tarafından verilmektedir. Genel olarak İspanya'da turist rehberi olmak isteyen adaylarda Avrupa Birliği vatandaşı olma, vatandaşlık durumu yoksa Avrupa Birliği veya İspanya ile ikili anlaşması olan bir ülkeden olma, 18 yaşından büyük olma, Profesyonel Yeterlilikler Ulusal Kataloğu'na (Catálogo Nacional de Cualificaciones Profesionales) göre tur rehberi olarak çalışmasını sağlayabilecek nitelikli diploma, derece veya mesleki yeterlilik belgesine sahip olma ve uygunluk sınavlarını geçme şartları aranmaktadır (Kronenberg & Szczecińska, 2013). İspanya'da tur rehberi olmak için en önemli şartlardan birisi İspanyolcaya akıcı bir şekilde hâkim olmaktır. Tur rehberlerinin yasal olarak çalışabilmesi için bölgesel yetkililer tarafından verilen bir lisansa sahip olması zorunludur. Süreç, çalışmak istenilen bölgeye göre değişebileceğinden, çalışmak istenilen yerin özel şartlarını taşımak gerekmektedir. Genel olarak, bulunulan bölgenin tarihi, yerel bilgisi ve yönetmelikleri hakkındaki bilgi düzeyini test eden bir sınavı geçmek gerekmektedir ("How to Become a Tour Guide", 2024).

Turist rehberi olabilmek için yeterlilik sınavı iki yılda bir yapılmaktayken bazılarında ise talep üzerine yapılmaktadır. Bazı bölgelerde ise iki yıllık turist rehberliği eğitimi dışında başka bir sınava gerek duyulmamaktadır. Üç bölgede (Kanarya Adaları, Balear Adaları ve Formentera adası) ise eğitim ve sınavlara ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Yani bu bölgelerde turist rehberliği yapmak için herhangi bir resmî belgeye veya lisansa ihtiyaç duyulmamaktadır (FEG/Spain, 2024).

İspanya'da tur rehberi lisansları farklı bölgelerde çeşitli kurumlar tarafından bölgesel 600 ile 2000 saatlik (Endülüs bölgesinde sunulan örnek kursların süreleri) kurs eğitimleri ile verilmektedir. Kurslara ilişkin detaylar (süreleri, veren kurum, verilen ders içerikleri vb.) bölgelere göre değişiklik gösterse de genellikle tarih, sanat, kültür, dil ve rehberlik teknikleri gibi konularda eğitim verilmektedir (Kronenberg & Szczecińska, 2013). İspanya'daki bazı özerk bölgelere göre rehberlik lisansı alma süreci aşağıda özetle yer almaktadır.

Endülüs Özerk Bölgesi'nde kayıtlı toplam 982 turist rehberi bulunmaktadır. Bunlardan 496'sı erkek, 486'sı kadındır. Her bölgenin kendi mevzuatı olduğundan, tur rehberleri için eğitim programları sunan çeşitli yerel kurumlar ile Bölgesel Hükümet tarafından yürütülen bir sınavın bulunduğu genel bir yapı mevcuttur. Sınavlar genellikle yazılı ve sözlü olmak üzere iki aşamadan oluşmaktadır. Yazılı sınavda tarih, sanat, kültür ve diller ile ilgili genel bilgi soruları yer alırken; sözlü sınavda ise rehberlik becerileriniz ve dil becerileriniz değerlendirilmektedir. Sınavı başarıyla geçtikten sonra bölgesel geçerliliği olan turist rehberi lisansı verilmektedir. Endülüs Bölgesinde verilen kurslar incelendiğinde; Alhamar Turizm Yüksekokulu 2003 yılından beri turizm sektöründe çalışan profesyonellere ve akademisyenlere yönelik "Tur Rehberi Üniversite Uzmanlık Kursu" sunmaktadır. C.P.I.F.P Hurtado de Mendoza İşletme ve Turizm Okulu, 2.000 saatlik "Rehberlik, Bilgi ve Turistik Yardım Gelişmiş Sertifikası" programı sunmaktadır. Bunun yanı sıra Rehberlik, Bilgi ve Turistik Yardım Yüksek Teknik isimli 2.000 saatlik bir program da sunulmaktadır. "TURIART" şirketi, İspanyol turizm sektöründe kaliteyi temsil eden en prestijli marka olan "Q" kalite belgesini almış 600 saatlik tur rehberi kursu sunmaktadır. Diğer üniversiteler ve akademiler de turizm sektörü ile ilgili çalışmalar sunmaktadır (Kronenberg & Szczecińska, 2013).

İspanya'daki bir başka özerk bölge olan Katalonya'da turist rehberi mesleğine ilişkin ilk düzenleme 1989 yılına ait olup zaman içinde güncellemeler yapılmıştır. Katalonya Turist Rehberleri Profesyonel Derneği, "APIT BARCELONA" (Associació Professional de Guies de Turisme de Catalunya) Katalonya'nın resmi turist rehberleri grubunun temsilci birliğidir. Katalonya'daki resmi turist rehberleri, Katalonya Hükümeti tarafından verilen lisansı alan rehberlerdir. Lisans, ulusal

öneme sahip anıtlarda, tarihi mekanlarda veya Katalonya müze sicilinde listelenen müzelerde çalışmak isteyen turist rehberleri için zorunludur. Lisansı almak için turist rehberlerinin bir sınavdan geçmesi gerekmektedir. Lisans sınavına girebilmek için Katalanca ve İspanyolca bilgisine sahip olmak zorunludur. Sınav, Katalonya sanatı, tarihi ve güncel, siyasi konularda sözlü ve yazılı aşamaları içermektedir. Yazılı sınav Katalanca veya İspanyolca olarak cevaplanabilmektedir ancak sözlü bölümde her iki dilin de kullanılması zorunludur. Lisansı Katalanca ve İspanyolca dışında başka bir dilde almak isteyen kişiler için sözlü ve yazılı dil sınavı yapılmaktadır. Eğitim seviyesi açısından, turizm alanında Eğitim Nitelikleri Çerçevesi'nin (EQF) 5. Seviyesinde bir sertifikaya sahip olmak gerekmektedir. Turizm alanında üniversite diplomasına (EQF Seviye 6) veya diğer alanlarda daha yüksek bir üniversite diplomasına (EQF Seviye 6) sahip kişiler de sınava kabul edilmektedir. Tarih, sanat veya coğrafya gibi alanlarda yüksek öğretime sahip kişilerin turist rehberliği mesleği için büyük bir katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Ancak, resmi lisans, başka bir İspanya bölgesinden veya Avrupa Birliği (AB) üyesi başka bir ülkeden yetkili bir kurum tarafından verilen rehberlik lisansına sahip olması durumunda da alınabilmektedir. Lisans başvurusu için bireyin Katalonya hakkındaki bilgilerini değerlendiren Katalanca veya İspanyolca bir test seçmesi veya bir seyahat acentesi aracılığıyla on rehberlik hizmeti gerçekleştirilmesi gerekir. Seyahat acentesi, her hizmet hakkında detaylı bilgiler içeren bir rapor yazmalıdır. Ek olarak, bireyin İspanyolca ve Katalanca dil becerilerini göstermek için sözlü bir sınav da vardır. Sınavlardan 1984 yılından beri "Direcció General de Turisme" sorumludur. Bu tarihten önce, sınavlardan ve resmi lisanslardan sorumlu kurum İspanya hükümetindeki "Bilgi ve Turizm Bakanlığı" olmuştur. Ayrıca, 1998 yılındaki düzenlemeden önce "turizm işletme teknisyeni" (TET-Tècnic D'empreses Turístiques) veya "ticari teknik ve turistik faaliyetler" (TEAT -Tècnic d'empreses i activitats turístiques) akademik diplomasına sahip rehberler herhangi bir sınav geçmeden rehberlik lisansını alabiliyorken; 1998 yılındaki düzenlemeden bu yana sınav tüm başvuru sahipleri için zorunludur (Ribalta-Roca, 2012).

İspanya'daki turist rehberleri kalifiye olduktan sonra kalifikasyonlarını (yeterliliklerini) koruyabilmelerini sağlamaları adına mesleğin düzenlendiği bölgelerin çoğunda yeterliliğin her beş yılda bir yenilenmesi gerekmektedir. Yenileme rutin bir işlem olup başka bir incelemeye gerek duyulmamaktadır. Ayrıca İspanya'da nitelikli turist rehberlerinin taktığı her bölgenin farklı bir kimlik kartı vardır. İspanya'nın tamamını kapsayan bir kimlik kartı bulunmamaktadır. Bölgesel veya il düzeyindeki derneklerin çoğu, kendi bölgelerindeki başlıca turistik ilgi çekici noktalara dayalı olarak üyelerine yönelik özel seminerler ve kurslar hazırlar ve sunmaktadır. Bazı dernekler için dersler tarih ve sanat üzerinedir. Diğerleri doğal tarih faunası, florası ve jeolojisi üzerine kurslar sunmaktadır. Web sitesi tasarımı, turist rehberleri için sosyal medya varlığı, internet tanıtımları ile ilgili teknoloji seminerleri de oldukça popülerdir. Konuşma terapisi, engellilik eğitimi ve ilk yardım popüler sürekli mesleki gelişim kursları arasında yer almaktadır (CEFAPIT, 2024).

1.2. İtalya'da Turist Rehberliği

Zengin tarihi, kültürü ve doğal güzellikleri ile İtalya, dünyanın popüler turistik destinasyonlarından biridir. İtalya, turistlere sunulan hizmetin kalitesini sağlamak ve bilginin doğruluğunu korumak için yıllar içinde rehberler için sıkı bir disiplin oluşturmuştur (D'urso, 2023). Aralık 2023 tarihinde kabul edilen rehberlik kanunu öncesinde İtalya'da turist rehberliğiyle ilgili tüm mevzuat, bölgesel yönetimlere devredilmişti (Kronenberg & Szczecińska, 2013). Rehberlik yapabilmek için lisanslı rehber olmak, kapsamlı lisans sınavını (bölgesel) geçme ve çalışma kartı(bölgesel) almak gerekiyordu. Her bölgede farklı eğitim uygulaması ve lisans sınavı bulunmaktaydı (Aletta, 2024; CAST, 2024; Ministero Del Turismo/Repubblica Italiana, 2024).

Ancak, bu disiplinin giderek karmaşık ve dağınık bir hale geldiği düşüncesiyle rehberlik mesleğini düzenleyen ulusal bir kanun reformu yapılmıştır. İtalya’da turist rehberliği disiplini hakkında bilgi sağlayan 190 numaralı Kanun, 13 Aralık 2023 tarihinde kabul edilmiş olup 16 Aralık 2023 tarihli 293 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanun, turist rehberliği mesleği için birleşik ve standartlaştırılmış bir profesyonel sistem oluşturmayı amaçlamaktadır. Kanun, sınavların merkezi hale getirilmesi, yıllık sınav programlarının düzenlenmesi, yetkisiz veya yasa dışı uygulamalarla mücadele, yetkili turist rehberlerinin kültürel kurumlar içinde çalışmalarını kolaylaştırma ve sürekli eğitim ihtiyacını vurgulamaktadır. Kanun, turist rehberliği mesleği ile ilgili çeşitli düzenlemeleri içermekte ve bu düzenlemelerin Avrupa Birliği mevzuatı ile uyum içinde olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Ayrıca, bölgesel yasaların iptal edilmesiyle, devlet ve bölgeler arasındaki yetki paylaşımı yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler, turist rehberlerinin yetkilendirme süreçlerinin ve profesyonel listelerin düzenlenmesini de kapsamaktadır. Bu kanun, İtalya’nın kültürel mirasını koruma ve turist rehberlerinin yetkinlik düzeyini yüksek tutma amacıyla önemli adımlar atmayı hedeflemektedir. Ayrıca bu yasa ulusal rehberlerin Avrupa meslektaşlarıyla eşdeğerliğini kapsamaktadır (D’urso, 2023; ETOA/European Tourism Association, 2024).

İtalya’da güncel rehberlik kanununa (190/23) göre rehber; rehberlik unvanı almış, mesleki yeterlilik tanınmış ve yetkilendirilmiş kişi olarak tanımlanmaktadır. Rehberlik mesleğini yapmak için gerekli olan şartlar arasında yeterlilik sınavını geçmek veya yurtdışında kazanılmış mesleki yeterliliğin tanınması, ulusal kayda kayıt olmak gerekmektedir. Buna ek olarak rehberlerin mesleğini icra etmesi için mesleki sivil sorumluluk sigortası yaptırılması zorunludur. Rehberlik mesleğini icra etme yeterlilik sınavı, Turizm Bakanlığı tarafından en az yılda bir kez düzenlenmektedir. Yeterlilik sınavı sanat tarihi, coğrafya, tarih, arkeoloji, turizm hukuku, erişilebilirlik ve kapsayıcılık (turistik sunum) konularını kapsayan bir yazılı sınav, bir sözlü sınav ve bir teknik-pratik sınavdan oluşmaktadır. Bunun yanı sıra sınavda adayların dil becerileri de değerlendirilmektedir. Rehberlik mesleğini yapabilmek için gerekli olan yeterlilik sınavına katılmak için yasal reşit yaşına gelmiş olma, İtalyan vatandaşı veya Avrupa Birliği üye devletleri vatandaşı olmak, kanunda belirtilen suçlardan dolayı mahkum olmamak, meslekten men veya meslekten uzaklaştırma cezası almamış olmak, üç yıllık lisans veya yüksek lisans, uzmanlık veya eski düzen lisans diplomasına sahip olmak, yabancı dil sertifikasyon kuruluşları tarafından verilen, en az birinin C1 seviyesi ve diğerinin en az B2 seviyesi olmak üzere en az iki dil bilgisine sahip olduğunu gösteren belgeleri sunmak (Avrupa Birliği’ne üye veya üye olmayan başka bir devletin vatandaşları için, en az C1 seviyesi olmak üzere İtalyanca dil bilgisi belgesi sunmak) şartlarını taşımak gerekmektedir (Disciplina Della Professione Di Guida Turistica, 2023).

Turizm Bakanlığı’nda “ulusal kayıt” olarak da adlandırılan ulusal rehberler listesi oluşturulmaktadır. Ulusal kayıta, kayıtlı kişilerin kimliği, kayıt numarası, yeterlilik tarihi, varsa uzmanlıklar, uzmanlık tarihi ve yeterlilik aldıkları yabancı diller belirtilmektedir. Ulusal kayda, yeterlilik sınavını geçmiş olma, mesleki yeterliliğin tanınması, rehberlik mesleğini icra etme yetkisine sahip olunması şartlarını taşıyan kişiler istek üzerine kaydedilmektedir. Ulusal kayıt, Turizm Bakanlığı’nın resmî web sitesinde halka açık olarak yayınlanmakta olup sürekli güncellenmektedir. Ulusal kayda kayıtlı kişilere tüm ülke topraklarında rehberlik mesleğini icra etme yetkisi verilmekte ve Turizm Bakanlığı tarafından fotoğraf, kayıt numarası ve ilgili benzersiz tanımlayıcı kodu içeren kişisel bir kimlik kartı verilmektedir. Bu kart, meslek icra edilirken rehberler tarafından ibraz edilmelidir. Kişisel kimlik kartı verilen rehberler, İtalya’da mesleklerini icra ettikleri veya eğitim, araştırma amaçlı girdikleri tüm devlet, diğer kamu kuruluşlarında, bölgesel kuruluşlarda veya dini kuruluşlara ait tesislerde ücretsiz giriş hakkına sahiptirler (Disciplina Della Professione Di Guida Turistica, 2023).

Yurtdışında (Avrupa Birliği, Avrupa Ekonomik Alanı veya İsviçre Üye Ülkelerinde Kazanılmış) unvanlara dayalı meslek icra etme şartlarına (uyum eğitimi, yeterlilik sınavı, dil yeterlilik belgeleri, uygulama yönetmeliği) ilişkin kanunun 6. maddesinde ayrıntılı bilgi verilmiştir. İtalya’da turist rehberleri için uzmanlaşma ve güncelleme olmak üzere iki tür mesleki gelişimi destekleyici eğitimler verilmektedir. Ulusal kayda kayıtlı rehberler, Turizm Bakanlığı tarafından sunulan teorik ve pratik içerikli kurslara katılarak, bir veya birden fazla uzmanlık, tematik ve bölgesel alanlarda uzmanlaşabilmektedirler. En az elli saatlik uzmanlaşma kurslarını başarıyla tamamlayan rehberler, uzmanlaşma belgesi almaktadır. Devamında rehberler ulusal kaydın ilgili bölümlerine, kazandıkları tematik ve bölgesel uzmanlıklarını belirterek kayıt olabilmektedirler. Rehberler, en az üç yılda bir, teorik ve pratik içerikli kurslara katılarak bilgi ve becerilerini sürekli güncel tutmak zorundadır. Güncelleme kursları, rehberlerin turistlere en iyi hizmeti sunabilmesi ve mesleğin en iyi şekilde icra edilmesine katkıda bulunabilmek amacıyla Turizm Bakanlığı tarafından verilmektedir (Disciplina Della Professione Di Guida Turistica, 2023).

Rehberler, faaliyetlerini yürütürken kimlik kartını açıkça görünür bir şekilde taşımak, yerel polis, kamu güvenliği yetkilileri veya yetkili diğer kişiler tarafından talep edildiğinde ibraz etmek zorundadırlar. Yine rehberler mesleklerini icra ederken turiste mesleki hizmetin maliyeti hakkında şeffaf bilgi vermek zorundadırlar. Ulusal kayda kayıtlı olmadan rehberlik yapmak, sahte kimlik kullanarak rehberlik yapmak, yasaktır ve çeşitli yaptırımları bulunmaktadır. İtalya’da turist rehberlerinin denetim yetkisi belediyelerdedir (Disciplina Della Professione Di Guida Turistica, 2023).

Turist rehberliği ile ilgili İtalya’da Ulusal Turist Rehberleri Birliği (ANGT/Associazione Nazionale Guide Turistiche) bulunmaktadır. 1986 yılında kurulan birliğin genel merkezi Via Brescia olup Roma’da bulunmaktadır. Birlik mevcut yasal hükümlere uygun olarak kalifiye olan Turist Rehberliği mesleki unvanına sahip kişileri üye olarak kabul etmektedir. ANGT, diğer Avrupa Birliği üyesi ülkelerin Turist Rehberleri Dernekleri ile birlikte, 1986 yılında kurulan Avrupa Turist Rehberleri Dernekleri Federasyonu’nun (FEG) kurucu üyesidir ve Dünya Turist Rehberleri Dernekleri Federasyonu’na (WFTGA) bağlıdır (ANGT/ Associazione Nazionale Guide Turistiche, 2024).

1.3. Portekiz’de Turist Rehberliği

İber Yarımadası’nın batı ucunda yer alan Portekiz, Avrupa’nın en köklü ulus devletlerinden biridir. Yaklaşık 10,3 milyon nüfusa sahip olan Portekiz bir ülke olarak 1143’te kurulmuştur ve başkenti Lizbon’dur. Portekiz 1986’dan beri Avrupa Birliği üyesidir. Portekiz sahip olduğu zengin kültürü, tarihî, mimari yapısı, doğal güzellikleri, deniz ve sörf turizmi, gastronomisi ile ilgi çeken bir ülkedir (EU Porto, 2021). Turizmin ekonomik ve sosyal açıdan oldukça önemli olduğu Portekiz birçok uluslararası turizm ödülü kazanmıştır. Portekiz, Dünya Seyahat Ödülleri kategorisinde üst üste dördüncü kez “Avrupa’nın En İyi Destinasyonu” ödülünü kazanmıştır. Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi’nden “Güvenli Seyahat” sertifikasını alan ilk Avrupa ülkesi olmuştur. Portekiz, 2023 yılında “Dünyanın En İyi Golf Destinasyonu” ve “Avrupa’nın En İyi Golf Destinasyonu” olarak öne çıkmaktadır (Turismo De Portugal, 2023).

Portekiz Turizm Enstitüsü INE (Instituto Nacional De Estatística) verilerine göre 2023 yılı ilk yarısında Portekiz’e gelen turist sayısı 13.6 milyon turisttir (INE, 2023). Dünya Seyahat ve Turizm Konseyi (World Travel and Tourism Council/WTTC) 2023 önümüzdeki on yılda turizm sektörünün 1,2 milyondan fazla kişiye istihdam sağlayacağı öngörüsünde bulunmuştur (Costa vd., 2023).

Turist rehberliği Portekiz’de oldukça gelişmiş ve birçok kişi tarafından benimsenen bir meslek haline gelmiştir. Avrupa’nın birçok şehrinde lisanslı ve lisanssız turist rehberleri bir arada çalışmaktadır (Carvalho, 2021). Ancak diğer ülkelerle kıyaslandığı zaman Portekiz’de turist rehberi lisansı almak pahalı ve zaman alıcı olabilmektedir. Başvuru sahibinin, halihazırda üniversite diploması varsa, üç yıllık bir yüksek öğrenim veya bir yıllık bir kurs tamamlaması gerekmektedir. Bununla birlikte Portekiz’deki iki rehberlik derneğinden biri tarafından gerçekleştirilen bir sertifika sınavına girmek zorundadır (Brito, 2020).

Portekiz’de turist rehberliği eğitimi üç kurum tarafından sunulmaktadır. Bu üç kurum Lizbon yakınlarındaki Estoril’de bulunan “Estoril Higher Institution for Tourism and Hotel Studies /ESHTE”; Oporto yakınlarındaki Gaia’da bulunan “ISLA/ Instituto Politécnico de Gestão e Tecnologia”; ve Lizbon’da yer alan “Lusófona/INP” Üniversitesi’dir. İlk iki kurum (ESHTE ve ISLA) liseyi bitiren öğrenciler için EQF’de 6. Seviyede (AYÇ- Avrupa yeterlilikler çerçevesi) eğitim sunmaktadır. Üçüncü kurum olan Lusófona/INP Üniversitesi ise halihazırda üniversite diplomasına sahip öğrenciler için EQF’de 7. seviyede 300 saatlik bir program sunmaktadır (Brito, 2020).

ESHTE: Estoril Turizm ve Otel İşletmeciliği Enstitüsü, 1991 yılında kurulmuş olup devlete bağlı bir politeknik yüksek öğretim kurumudur. ESHTE turizm, otelcilik ve yiyecek- içecek alanlarına yönelik hem eğitimde hem de uygulamalı araştırmada turizm ve otelcilik faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik hizmet vermektedir. Portekiz’de ulusal turist rehberi yetiştirmeyi hedefleyen bu kurum turist rehberliği eğitimini, turizm enformasyon bölümü altında 3 yıllık eğitim ve 50 günlük bir kurs şeklinde sunmaktadır. Ulusal Yüksek Öğrenim Kabul Ofisi aracılığıyla 12. sınıfa başvuran adaylar (3 yıllık eğitim için başvuranlar) Estoril Yüksek Turizm ve Otelcilik Enstitüsü Bilimsel ve Teknik Konseyi tarafından belirlenen konuların birinden (Coğrafya ve İngilizce, Kültür ve Sanat Tarihi ve İngilizce veya Portekizce ve İngilizce) kabul sınavına tabi tutulmaktadır. Adayın giriş notu ortaöğretim ortalama notunun %60’ı ve giriş sınavı notunun %40’ı alınarak hesaplanmaktadır. Özel Kabul sistemi kapsamında (profesyonel sporcular, Portekizce konuşulan Afrika ülkelerinden gelen öğrenciler ve askeri yetkililer, diğer yükseköğretim programlarını tamamlayan veya yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından gelen adaylar, 23 yaş üstü adaylar için) özel kurallar bulunmaktadır. Lisans diploması verilen 3 yıllık eğitim programında sunulan zorunlu dersler arasında yabancı dil, dünya coğrafyası ve jeoloji, dünya tarihi ve kültür, Portekiz tarihi, Turizm, teknoloji ve bilgi sistemleri, Portekiz’de sanat tarihi, mesleki uygulama, work placement (işe yerleştirme/staj), turizm sosyolojisi, Portekiz kültürü, etnoloji(ırk bilimi), turizmde teknolojik inovasyon, doğal ve kültürel miras, turizm seyahat programları, pazarlama, turizm bilgi sistemleri yer alırken; seçmeli dersler arasında turizm işletmeciliği, iletişim teknikleri, coğrafi bilgi sistemleri, etik ve sosyal sorumluluk dersleri yer almaktadır (Eshte, 2024).

ISLA: Politeknik Yönetim ve Teknoloji Enstitüsü turizm enformasyon bölümü altında turist rehberliğine ilişkin yüksek teknik kurs (uzmanlaşma) kategorisinde eğitim sunulmaktadır. Portekiz’de üst düzey profesyonel turist rehberi yetiştirme amacıyla olan bu kursa Uluslararası öğrenci kabul edilmemektedir. Kursa yalnızca CTeSP olarak nitelendirilen Portekiz’de 2 yıldan fazla yaşayan Brezilyalılar veya Avrupa vatandaşları kabul edilmektedir. CTeSP’li vatandaş olmanın yanı sıra orta öğretim veya yasal olarak eşdeğer yeterliliğe sahip olanlar, 23 yaş üstü kişiler için istenen özel şartları sağlayan adaylar; mesleki yeniden yeterlilik (mesleki yeterlilik kazanmak isteyenler) almak isteyen CET, CTeSP veya yüksek öğrenim derecesine sahip olan adaylar bu kursa öğrenci olarak kabul edilmektedir. Ayrıca kursa giriş için sınav yapılmakta ve adayların ilgili alanlardan (Tarih, Portekizce, İngilizce) ikisinde başarılı olması istenmektedir. Kursta yeterlilik kazandırılmaya çalışılan dersler arasında yabancı dil bilgisi (İngilizce, Portekizce ve Fransızca), Portekiz dili ve

kültürü, turizme giriş, tur operatörlüğü teknikleri, Portekiz tarihi, bilgi ve iletişim teknolojileri, turizm mevzuatı, organizasyon yönetimi, etkinlik ve turistik eğlence organizasyonu, sanat tarihi, rezervasyon bilgisayar sistemleri, turizm ve çevre, nicel yöntemler, iş güvenliği, hijyen ve sağlık, miras, gastronomi ve şaraplar, etnografya, turist seyahat programları, pazarlama ve tanıtım, çevrimiçi turizm, entegre turizm projesi, staj yer almaktadır. Eğitim süresi 2 yıl (4 Yarıyıl) / 120 AKTS olup eğitimin tamamlanması durumunda Avrupa düzeyinde tanınan Seviye V mesleki yetenek sertifikası ve ISLA “yüksek profesyonel teknisyen” diploması verilmektedir (ISLA, 2024).

INP: Lusófona üniversitesi ise halihazırda üniversite diplomasına sahip öğrenciler için Portekizce dilinde 1 yıllık EQF'de 7. seviyede 300 saatlik bir tur rehberliği programı sunmaktadır. Öğrencilere, profesyonel turist rehberliği mesleğini öğretmek amacını taşıyan programda, rehberlere yönelik mesleki uygulama üzerine odaklı teorik ve uygulama ağırlıklı müfredat sunulmaktadır. Program müfredatı içinde tur rehberlerinin görevleri ve mesleki yeterlilikleri, rehberli turlar, rehberli turlardaki sorunlar ve çözümleri, rehberli turlarda sunulan hizmetler, rehberli tur aşamaları (hazırlık, iletişim, transfer, konaklama vb.) gibi konuları içeren dersler yer almaktadır. Bunun dışında rehberlik uygulaması ve öğrenciler tarafından yapılan sözlü sunumlar şeklinde uygulamalar yapılmaktadır. Eğitim süreci staj içermemektedir (Universidade LUSOFONA, 2024).

Portekiz'de turist rehberliği mesleğine ilişkin iki dernek (Associação Portuguesa dos Guias-Intérpretes e Correios de Turismo/ AGIC ve Sindicato Nacional de Actividade Turística Tradutores Intérpretes SNATTI) bulunmaktadır. Her iki dernek te kış aylarında üyelerine yönelik turist rehberliği mesleğiyle ilgili tematik kurslar ve ziyaretler düzenlemektedir (Brito, 2020; Carvalho, 2021). Portekiz Turist Rehberleri ve Tur Yöneticileri Derneği olan AGIC, 13 Mayıs 2004 tarihinde kurulmuş olup profesyonel turist rehberlerinin temsil edildiği bir dernektir. Dernek, farklı dillerde yüksek kaliteli, yetenekli ve lisanslı (sertifikalı) turist rehberleri ve tur yöneticileri sağlamayı amaçlamaktadır. Dernek Dünya Turist Rehberleri Birliği'nin (World Federation of Tourist Guide Associations/WFTGA) tam üyesi, Dünya Turizm Örgütü (World Travel Organization/WTO) üyesi ve UNESCO ortağı olmuştur. AGIC, nitelikli turist rehberlerinin önemini vurgulayan ve onları “profesyoneller” olarak tanımlayan Macau Bildirisi'ni imzalamıştır (AGIC, 2024). Portekiz'de turist rehberliği ile ilgili diğer bir örgütlenme ise Ulusal Turist Rehberleri ve Tercümanlar Birliği (Sindicato Nacional de Actividade Turística Tradutores Intérpretes/ SNATTI) dir (Carvalho, 2021).

Ulusal Portekiz Turizm Kurulu (Turismo de Portugal) Portekiz'de hizmet ve yönetim mükemmelliğini sağlamak amacıyla turizm profesyonellerinin vasıflandırılmasında düzenleyici ve teknik temsilci rolü olan ulusal bir turizm otoritesidir. Kurul, turizm sektörü için insan kaynakları eğitiminin ve ilgili teknik-pedagojik araştırmaların geliştirilmesi, turizm mesleklerinin icrasına yönelik mesleki yeterliliğin belgelenmesi, mesleki eğitim kurslarının ve eylemlerinin koordinasyonu, yürütülmesi ve tanınması şeklinde bir misyon üstlenmektedir. Bunun yanı sıra turizmin kalite ve prestijini artırmak amacıyla gençlerin ilk işlerine hazırlanmasını, sektöre nitelikli personel yetiştirilmesini sağlayan, turizm personeli eğitiminde lider olan on iki okuldan oluşan ulusal bir ağı yönetmektedir. Portekiz Turizm Okulu Ağı, kişisel ve mesleki becerileri güçlendirmeyi, yönetim ve yenilikçilik yeteneğini teşvik etmeyi ve sunulan hizmetlerin kalitesini artırmayı amaçlayan kurslar düzenlemektedir (Turismo De Portugal Escolas, 2024).

1.4. Yunanistan'da Turist Rehberliği

Yunanistan, turizm rehberliği mesleğinin devlet tarafından düzenlendiği ülkelerden biridir. Yunan turist rehberleri ulusal düzeyde faaliyet göstermektedir. Yunanistan'da turist rehberlerine ulusal bir meslek okulu tarafından ve ulusal geçerliliği olan bir müfredat ile eğitim sunulmaktadır.

Rehberlik mesleğinin kalitesini sağlamada tek yetkili kurum devlet olup Yunanistan'da turist rehberliği mesleğine ilişkin yalnızca devlet lisansı olan kişilerin rehberlik yapmasına izin veren katı bir mevzuat bulunmaktadır. Yunanistan'da turist rehberliği mesleği 1977 yılında "Panhellenik Turist Rehberleri Federasyonu, Eğitim Komitesi" tarafından çıkarılan kanun (Kanun 717/1977) ile yasalaştırılmıştır. Yunanistan'daki turizm rehberliği eğitimi, Turizm Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren Turizm Rehberliği Okulları tarafından sunulmaktadır (WFTGA, 2023; Touloupa, 2010). Rehberlik Okulları, bugün 2002'de düzeltilmiş haliyle uygulanan bir eğitim yönetmeliğine göre faaliyet göstermektedir. Yunanistan'da rehberlik mesleğine ilişkin okullar (devlet okulları) Turizm Bakanlığı'na ait binalarda Atina ve Selanik'te düzenli olarak faaliyet göstermektedir. Ayrıca turizm pazarının ihtiyaçlarına göre Girit (Heraklion), Midilli, Korfu ve Rodos adalarında da şubeleri bulunmaktadır (The Panhellenic Federation of Tourist Guides, 2023; Touloupa, 2010).

Adaylar öncelikle, okula başlamadan önce konuşulması gereken bir veya daha fazla yabancı dilde yeterlilik sınavını geçtikten sonra seçilirler. Bir başka ifadeyle eğitim gereklilikleri arasında aday rehberlerin en az bir yabancı dilde C2 seviyesinde yetkinliğe sahip olması gerekmektedir. Buna ek olarak, daha az bilinen diller için ekstra puan verilmektedir. Yabancı uyruklu adayların ise en az C1 seviyesinde Yunanca dil yeterliliği belgesi sunması gerekmektedir. Rehberlik eğitim süresi 5 dönemdir (2,5 yıl). Turist rehberleri adaylarının kursta yaklaşık 2.000 saat olup bu süre birçok Avrupa ülkesine göre oldukça fazladır. Yunanistan'da turist rehberleri serbest meslek sahibi olmayı seçmedikleri sürece çalışan statüsüne sahiptir. Bu kamu sağlığı ve emeklilik hakları açısından bağımsız çalışan profesyonel turist rehberi statüsüyle karşılaştırıldığında daha iyidir (Touloupa, 2010:16; Gorenak ve Gorenak, 2012). Ortalama 2000 saatlik eğitim süresinin yaklaşık %60'ı teorik eğitim, %40'ı ise 65 günlük saha gezisi de dahil olmak üzere uygulamalı eğitimden oluşmaktadır. Bunun yanı sıra adayların %50'den fazlası üniversite diplomasına sahiptir. Bu nedenle rehberlik kanunu Yunan rehberlerini dünyadaki en iyi tanımlanmış ve dolayısıyla iyi düzenlenmiş meslekler arasında konumlandırmaktadır. Tarih ve arkeoloji Bölümü mezunları, kendi alanlarında herhangi bir sınava tabi tutulmadan okula alınmaktadır ve ayrıca önceki eğitimlerinde almış oldukları derslerden muaf sayılmaktadır (The Panhellenic Federation of Tourist Guides, 2023; WFTGA, 2023; Touloupa, 2010).

1991 yılından beri tüm okulların birleşik bir müfredatı bulunmaktadır. Öğrenciler, onlara tüm ülkede rehberlik yapma becerisi ve hakkı veren ulusal bir mesleki lisansla mezun olmaktadır (Touloupa, 2010). Müfredattaki derslerin hepsi zorunlu dersler olup müfredatı oluşturan dersler şunlardır: Tarih öncesi arkeoloji (80 saat ders ve 20 saat saha dersi), Eski Yunan tarihi (50 saat ders), Klasik arkeoloji (120 saat ders ve 60 saat saha dersi), eski Yunan edebiyatı (20 saat ders), antik Yunan tiyatrosu ve atletizm tarihi (20 saat ders), Bizans tarihi (50 saat ders), Bizans ve Bizans sonrası arkeolojisi ve sanatı (100 saat ders ve 30 saat saha dersi), Yunanistan'da Latin ve Osmanlı hakimiyeti tarihi ve sanatı (40 saat ders ve 5 saat saha dersi), modern ve çağdaş Yunan tarihi (50 saat ders), halk sanatı ve sanayi öncesi kültürü (25 saat ders ve 5 saat saha dersi), sanat tarihi - modern Yunan sanatı ve Mimarisi (45 saat ders ve 15 saat saha dersi), Modern Yunan Edebiyatı (10 saat ders), Modern Yunanistan'ın sosyal ve ekonomik yapısı (20 saat), jeoloji, paleontoloji ve speleoloji (20 saat ders), coğrafya, antropoloji ve ekoloji (40 saat ders), Antik Yunan mitolojisi (10 saat ders), turizm rehberliği teknikleri (50 saat ders ve 30 saat saha dersi), turizm gelişimi, turizm işletmeleri, turizm ve arkeoloji mevzuatı. Öğrenciler her yılın sonunda her bir modül için yazılı sınavlara girmek zorundadır (WFTGA, 2023). Rehberin tüm Yunan kültürünü ve genel olarak ülkeyi iyi sunabilmesi, ziyaretçiler tarafından sıkça sorulan sorularını cevaplayabilmesi amacıyla dersler sadece teorik kısımdan oluşmamaktadır. Sınavlardan sonra 65 günlük (390 eğitim saati kadar) saha gezileri düzenlenmektedir. Saha gezileri tüm tarihsel dönemleri ve geniş bir konu çeşitliliğini kapsayan ülke

genelindeki çeşitli arkeolojik alanlara ve diğer ilgi çekici yerlere düzenlenmektedir. Saha gezisi sürecinde her adayın yerinde anlatmak üzere dört sunum hazırlaması zorunludur. Aday tarafından görevin başarılı şekilde yerine getirilmesi son yeterlilik aşaması için ön koşuldur. Özetle tüm adayların Rehberlik Okulları'nın derslerine ve saha gezileri katılmak ve her dönem sonunda yazılı yeterlilik sınavına girmek ve başarılı olmak zorundadır. Turist rehberliği eğitimi tamamlayan ve yapılan sınavlarda başarılı olan her aday iki üniversite öğretim üyesi ve bir nitelikli turizm rehberinden oluşan bir komite karşısında sözlü sınava tabi tutulmaktadır. Tüm programı başarıyla tamamlayan mezunlar, Turizm Bakanlığı tarafından rehberlik diploması ve Yunanistan için profesyonel kimlik almaya hak kazanmaktadırlar. Turist Rehberliği Okulları ve Turizm Bakanlığı tarafından verilen diploma, Yunanistan'da turist rehberliği mesleğini yerine getirme lisansının ön şartıdır (WFTGA, 2023; The Panhellenic Federation of Tourist Guides, 2023).

Yunanistan'da merkezi Atina olan "Lisanslı Turist Rehberleri Birliği" (Σωματείο Διπλωματούχων Ξεναγών) bulunmaktadır. Birliğin Yunanistan'ın her yerinde rehberlik yapma hakkına sahip ve 28 farklı dili kapsayan 1500 üyesi bulunmaktadır. Birliğin amacı, üyelerinin işgücü, ekonomik ve sigorta çıkarlarının korunması ve geliştirilmesinin yanı sıra son kırk yıl boyunca düzenlenen yıllık eğitim seminerleri aracılığıyla ileri seviyede eğitim hizmeti sağlamaktır (Association of Licensed Tourist Guides, 2023).

1.5. Hırvatistan'da Turist Rehberliği

1 Temmuz 2013 tarihinden beri Avrupa Birliği'nin (AB) resmi üyesi olan Hırvatistan, turizm açısından önemli bir ülkedir. Turizm endüstrisi Hırvatistan ekonomisinin en önemli sektörlerinden biri olup Hırvatistan'a gelen ziyaretçi sayısı her geçen gün artmaya devam etmektedir (Lovrentjev, 2015). 2023 yılı verilerine göre 20,4 milyon misafir Hırvatistan'ı ziyaret etmiş ve 107 milyonun üzerinde geceleme gerçekleştirmiştir (Republic of Croatia Ministry, 2023).

Hırvatistan yirmi bir bölgeden oluşmaktadır ve Hırvatistan'da rehberlik mesleği bölgesel (bölgesel çalışma kartı verilmektedir) yapılmaktadır (Kılıç Uçmuş, 2021). Hırvatistan'da lisanslı bir turist rehberi olmak için herhangi bir alandan ortaöğrenimi tamamlamış olmak, Hırvat veya AB vatandaşı olmak, Hırvatça dili ile yeterli düzeyde iletişim kurabilmenin dışında en az bir yabancı dil konuşabilmek gerekmektedir. Bu şartları sağlayan aday bir eğitime tabi tutulmaktadır. Hırvatistan'da turist rehberliği eğitimi turizm bölge ofisleri ve Turizm Bakanlığı'nın anlaşmalı olduğu yükseköğrenim kurumları tarafından düzenlenen kurslarda verilmektedir. Hırvatistan'ın belirli bir bölgesinde rehberlik yapacak olan bir rehber adayı düzenlenen bu eğitim programlarına katılmak ve sınavları geçmek zorundadır. Kurs, çeşitli konulardan ve uygulamalı kısımdan oluşmaktadır. Kursta işlenen konular arasında Hırvatistan siyasi sistemi, Hırvatistan ekonomik sistemi, Turizm temel bilgileri ve turizm işletmeciliğine giriş, turizm mevzuatına giriş, Hırvatistan tarihi, Hırvatistan kültürel ve tarihi anıtları ve diğer turistik yerler, Hırvatistan turizm coğrafyası, konuşma ve yazma kültürü, turist rehberliği için operasyonel ve teknik yönetim faaliyetleri ve yabancı dil yer almaktadır. İl ve turist rehberi sayısı göz önüne alındığında, tur rehberliği kursları sunan kurum sayısı azdır. Hepsı müfredatın asgari şartlarına uymak zorundadır ancak müfredatı değiştirmelerine izin verilmektedir. Ders sayısını artırmak ve konular eklemek mümkündür. Ancak yükseköğretim kurumları değişikliğe çok nadir şekilde başvurumaktadırlar. Eğitim sunan il ve okullara örnek verilecek olursa; Zagreb (VERN' Uygulamalı Bilimler Üniversitesi), Opatija (Turizm ve Otel İşletmeciliği Fakültesi), Osijek (İktisat Fakültesi), Pula (Dr. MijoMirković Ekonomi ve Turizm Bölümü) Split (İktisat Fakültesi ve Aparo Meslek Yüksekokulu) ve Dubrovnik (Dubrovnik Üniversitesi) gibi üniversite ve meslek yüksekokulları sıralanabilir (Lovrentjev, 2015).

Hırvatistan'da turist rehberi olmak için başarılı olunması gereken mesleki sınava ilişkin Turizm Bakanlığı tarafından 2008 yılında 1686 numaralı bir yönetmelik yayınlanmıştır. Yönetmelik turist rehberleri için uzmanlık sınavının nasıl yapılacağı, sınav komisyonunun oluşumunun nasıl olacağını özetle turist rehberleri için sınav programının tüm detaylarını düzenler niteliktedir. Yönetmeliğin 8. maddesi gereği turist rehberi mesleki sınavına girmek isteyen adayın, sınavdan önce üniversitede turist rehberi seminerine katılması zorunludur. Yönetmeliğin 14. maddesine göre turist rehberi meslek sınavı hem genel hem de özel bölümü sözlü, yazılı ve uygulamalı bölümden oluşmaktadır. Yönetmeliğin 2. maddesine göre sınav genel ve özel bölümden oluşmaktadır. Genel bölüm sınavı Hırvatistan Cumhuriyeti siyasi sistemi, Hırvatistan Cumhuriyeti ekonomik sistemi, turizm temelleri ve turizm işletmeciliğine giriş, turizm mevzuatının temelleri, Hırvat tarihi, Hırvatistan turizm coğrafyası, Hırvatistan'ın kültürel ve tarihi anıtları ve diğer turistik yerleri, konuşma ve yazma kültürü, yabancı dil, tur rehberleri için operatif-teknik rehberlik görevleri derslerinden yapılırken; özel bölüm sınavı ilçenin tarihi gelişimi, ilçenin kentsel gelişimi, ilçenin ekonomik gelişimi, topografik oryantasyon, tarih, sanat, spor, bilim ve kültür alanlarından tanınmış kişiler, sanatsal, kültürel ve bilimsel kurumlar, kültürel ve tarihi anıtlar (kültürel miras), doğal miras (özellikle korunan doğal alanlar), turistik ürün yelpazesi, etkinlikler, diğer ilgi çekici yerler derslerinden yapılmaktadır. Sınavın genel ve özel kısmına ilişkin adaylardan seminer ödevi hazırlığı istenmektedir. Sınavın genel ve özel bölümünün pratik kısmı Hırvatça ve sınav başvurusunda belirtilen yabancı dil/dillerde yapılmaktadır. 22. maddeye göre kurs ve sınav masrafları adaya aittir. 23. maddeye göre ise sınavı düzenleyen kurum tur rehberlerine geçilen sınava ilişkin bir sertifika verilmektedir (Pravilnik O Stručnom Ispitu Za Turističke Vodiče I Ispitnom Programu Za Turističke Prattelje/Turizm Rehberleri için Uzmanlık Sınavı ve Turizm Rehberleri için Sınav Programı Hakkında Yönetmelik, 2008).

1.6. Malta'da Turist Rehberliği

Akdeniz'in merkezinde yer alan Malta, konumu itibariyle antik çağlardan günümüze medeniyetlerin ve kültürlerin kavşak noktası olmuştur. Malta, piramitlerden önce inşa edilmiş olup sahip olduğu çok sayıda megalitik tarih öncesi alanla (Hagar Qim tapınağı, surlarla çevrili şehir anlamına gelen Mdina, Valetta kiliseleri vb.) turistik açıdan ilgi çekicidir. Malta sadece tarihi değerleri ile ön planda değildir. İtalyan, Fransız, İngiliz ve Arap etkilerini barındıran Malta mutfağı da turistlerin ilgisini çekmektedir (FEG/Malta, 2024).

Malta Turist Rehberleri Birliği (Malta Union of Tourist Guides-MUTG) lisanslı turist rehberlerin toplu ve bireysel çıkarlarını korumak, rehberleri yetkililer nezdinde temsil etmek, üyelerinin kültürel ve mesleki gelişimini teşvik etmek gibi amaçlarla 1980 yılında Malta'nın Valletta şehrinde kurulmuştur. Malta'da turist rehberi olabilmek için Malta Turizm Otoritesini rehberlik mesleğinin gerektirdiği donanımına sahip olduğuna dair ikna etmesi gerekmektedir. Çoğu rehber adayı "Turizm Çalışmaları Enstitüsü" (Institute for Tourism Studies) tarafından verilen kurslara katılmaktadırlar. Uluslararası beceri çerçevesinin 5. seviyesi olarak değerlendirilen kurslar 2 yıllık tam zamanlı ve 3 yıllık yarı zamanlı olarak iki alternatifle sunulmaktadır. Bu eğitim sürecine ek olarak lisanslı bir turist rehberinin gözetiminde 250 saatlik iş deneyimi edinmesi gerekmektedir. Rehberlerin lisansının yenilenmesi için her 2 yılda bir 1 günlük oturum olan CPD'ye katılım şartı aranmaktadır. Bu eğitim MUTG, ITS ve Malta Üniversitesi ile iş birliği içinde, rehberlerin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik diğer kurslara yani müze, ulusal kütüphane, tarih çalışmaları toplulukları vb. gibi alandaki özel kuruluşlar tarafından düzenlenen kurslara katılımını da destekler niteliktedir (FEG/Malta, 2024).

Malta’da turist rehberliği yapmak isteyen kişilerin, Malta Turizm Otoritesi/MTO (MTA/ Malta Tourism Authority) tarafından yetkilendirilmiş geçerli bir lisansa sahip olması gerekmektedir. Bu lisans, rehberin ziyaretçileri tercih ettikleri dilde gezdirmesine ve Malta’nın veya belirli bölgelerinin kültürel ve doğal mirasını tanıtmaya izin verilmektedir. MTO’dan turist rehberliği lisansı almak için gereken şartlar arasında; Malta vatandaşı olmak, AB vatandaşı olmak veya yürürlükteki yasalar kapsamında Malta’da çalışma iznine sahip olmak; Malta’da turist rehberi olarak çalışma yetkisi veren ilgili bir yeterliğe sahip olmak veya MTO tarafından ilgili yeterliğe eşdeğer kabul edilen ve tanınan pratik, teorik becerilere ve deneyime sahip olduğunu kanıtlamak; en az on sekiz yaşında olmak; iyi ahlaklı olmak ve turist rehberliği yapmak için uygun bir kişi olmak; Malta Seyahat ve Turizm Hizmetleri Yasası ve Yönetmeliklerinde belirtilen ilgili gereklilikleri karşılamak gerekmektedir. Buna ek olarak eğer bir kişi, turist rehberliği düzenlemesi olmayan bir Avrupa Birliği Üyesi ülkesinde geçmiş on yıl içinde bir yıl boyunca tam zamanlı olarak turist rehberliği yapmışsa ve yeterlilik belgelerine veya resmi yeterlilik kanıtı sunan bir veya daha fazla belgesine sahipse, bu kişi de MTO’ya turist rehberliği lisansı için başvuru yapabilmektedir. Lisans almak isteyen adaylar turist rehberliği ile ilgili başarılı olduğu tüm eğitimleri başvuru esnasında kanıtlamak zorundadırlar (FEG/Malta, 2024; Malta Tourist Guides Subsidiary Regulations, 2010; MTA, 2024).

Turist rehberliği lisansı, Malta’da özel olarak belirlenmiş olmayan konumlarda rehberli turlar düzenlemesine izin vermektedir. Eğer özel olarak belirlenmiş konumlarda (MTO’dan rehberli tur yetkisi gerektiren özel olarak belirlenmiş konular: tüm tarih öncesi alanlar, tüm müzeler ve müze alanları vb.) rehberli turlar düzenlenmek istenirse MTO’dan bu konuların tamamı veya bir kısmı için özel izin alınması gerekmektedir. Alman turist rehberliği lisansı geçici bir lisans değilse, MTO tarafından daha önce sonlandırılmadığı sürece iki yıl süreyle geçerlidir. Yetkililer, lisans sahibinin ilgili yasalara uymaya devam ettiğini tespit ettiği takdirde, lisansı yenileyebilmektedir. Sadece geçici olarak turist rehberliği hizmeti vermek istenmesi durumunda bile turist rehberliği lisansı gereklidir. Ancak MTO, Malta’da geçici ve ara sıra turist rehberliği hizmeti verenlere geçici olarak turist rehberliği lisansı vermektedir. Verilen lisans, MTO tarafından verilen lisans belgesinde belirtilen süreyi kapsamaktadır. Turist rehberliği lisansı sahiplerinin bazı yükümlülükleri bulunmaktadır. Tüm lisanslı turist rehberlerinin, Malta Seyahat ve Turizm Hizmetleri Yasası ve yönetmeliklerinin hükümlerine uyması gerekmektedir. Bu koşullar arasında, mesleki gelişim eğitimine devam etme, 52 kişiden fazla bir gruba rehberlik yapma veya tur düzenlememe yükümlülüğü de yer almaktadır. Malta Turizm Otoritesi tarafından yetkilendirilmiş geçerli bir lisans olmadan turist rehberliği hizmeti veren, sağlayan veya “tur rehberi” unvanını kullanan veya bu hizmetleri reklamını yapan herhangi bir kişi yasaları çiğnemiş sayılır. Bu durumda “Malta Seyahat ve Turizm Hizmetleri Yasası” ve “Malta Turist Rehberliği Yönetmeliği”nde belirtilen para cezalarına maruz kalmaktadır. Malta’da turist rehberlerinin mesleklerini icra ederken görülür şekilde üzerlerinde bulundurmaları gereken rozetleri (çalışma kartı) bulunmaktadır. Rehberlerin çalışırken rozetlerini bulundurmamaları durumunda meslekte şeffaflığı sağlamak ve nitelikli turist rehberlerini teşvik etmek amacıyla 1200 €’dan 4000 €’ya kadar para cezası şeklinde cezai işlem uygulanmaktadır. Bu yasal hükümlere uyulmaması, lisansın iptali, geri çekilmesi veya askıya alınması, idari para cezalarının verilmesi ve/veya yasayı çiğneyen kişi hakkında cezai işlem başlatılmasıyla sonuçlanabilmektedir (Malta Tourist Guides Subsidiary Regulations, 2010; MTA, 2024)

1.7. Türkiye’de Turist Rehberliği

Tarih boyunca birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış, zengin bir tarihe ve kültürel değerlere sahip, bulunduğu coğrafya gereği eşsiz doğal güzellikleri ile Türkiye dünyada oldukça ilgili çekici turistik destinasyonlardan biridir (Temizkan & Ergün, 2020).

Türkiye’de turist rehberliği konusunda yetkili olan resmi otorite Kültür ve Turizm Bakanlığı olup meslek özelindeki teşkilatlanma (TUREB) Turist Rehberleri Birliği’dir. Türkiye’de turist rehberliği 2012 yılında yürürlüğe giren 6326 Turist Rehberliği Meslek Kanunu ile şekillendirilmekte olup bu kanun turist rehberliğinin bir meslek olarak nitelendirilmesi açısından oldukça önem taşımaktadır. Meslek ilgili konuna dayanan ve birlik tarafından 2014 yılında mesleğe ilişkin uygulamaları ayrıntılı olarak tanımlayan “Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği” ile yönetilmektedir (Akdu, 2022). 2024 yılı nisan ayı içinde kanunda bazı değişiklikler (kanunun 3,4,5,6,7,9,12. maddeleri, geçici madde 4,5 ve 6) yapılmıştır. 7500 numaralı bu kanun 27 Nisan 2024 tarihli ve 32529 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanuna dayanan yönetmelik henüz yayınlanmamış olup (Temmuz 2024) birlik tarafından çalışmalar devam etmektedir.

Türkiye’de Turist Rehberleri Odaları Birliği (TUREB) 2022 yılı verilerine göre toplam 13653 (ülkesel, bölgesel, eylemli ve eylemsiz) kayıtlı rehber bulunmaktadır (TUREB, 2024a).

Türkiye’de turist rehberliği eğitimi örgün ve yaygın eğitim olmak iki şekilde verilmektedir. Devlet ve vakıf üniversitelerinde ön lisans, lisans, yüksek lisans (tezli/tezsiz) ve doktora programı olmak üzere dört düzeyde örgün eğitim verilmekte olup sonunda diploma verilmektedir. Yaygın eğitimi kapsamında ise sertifika programları (bakanlık eğitimi) ve uzmanlaşma eğitim programları verilmektedir (Çokişler, 2017; Eker, 2015). Turist rehberliği sertifika programları ihtiyaç duyulduğu zaman Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın gözetimi ve denetimi altında birlikler tarafından ülkesel veya bölgesel olarak verilmekte olup sonunda sertifika verilmektedir (Eren, 2018; Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012). Program sonunda başarılı katılımcılara verilen sertifika turist rehberliği yapmak için gerekli olan ruhsatnamenin alınmasına olanak tanımaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı inisiyatifinde olan programın nerede, ne zaman ve hangi diller için açılacağı belli değildir. Türkiye’de sunulan örgün eğitim programlarının sayısı ve ihtiyacı karşılama potansiyeli oldukça yüksektir. Rehberlik alanında yaygın eğitim yasal açıdan mümkün olsa da sertifika programlarının uzun sürelerdir açılmadığı görülmektedir (Atay vd., 2022).

Nitelikli olması beklenen ve her şeyi bilmenin oldukça güç olduğu zorlu bir mesleğe sahip turist rehberlerinin kendilerini sürekli güncellemeleri bir gereklilik haline gelmiştir. Bu anlamda uzmanlaşma eğitimleri turist rehberlerine yardımcı olmaktadır. Türkiye’de uzmanlaşma eğitimi ile ilgili ayrıntılı bilgilendirmelere Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği’nde yer verilmiştir. Türkiye’de bu eğitimler uzman turist rehberi yetiştirmek üzere Bakanlık kontrolünde, birlik (TUREB) görüşleri de dikkate alınarak ücretli veya ücretsiz şekillerde rehberlik odaları tarafından verilmektedir. Uzmanlaşma eğitimi ihtiyaç halinde yetkilendirilmiş kamu kurum kuruluşlar, yükseköğretim kurumları, uzman kişiler, çeşitli meslek kuruluşları ve özel kuruluşlarla iş birliği halinde yürütülebilmektedir. Birlik tarafından uzmanlaşma eğitimine katılan ve sonunda yapılan sınavda başarılı olanlara uzmanlık sertifikası verilmekte ve bu rehberin siciline işlenmektedir (TUREB, 2024b; Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği, 2014). 2014 yılına kadar uzmanlaşma eğitimleri rehberler için zorunluluk olarak görülürken; sonrası dönemde ihtiyaç duyulduğu veya talep olduğu zamanlarda rehberlerin gönüllü katılımı esas alınarak seminerler şeklinde düzenlenmeye başlamıştır (Sarıbaş & Öter, 2019).

6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu dört bölümden oluşmaktadır. Birinci kısım (madde 1 ve 2) meslek kanununun amacı kapsamı ve kanunda geçen tanımlar ile ilgilidir. Kanunun ikinci kısmı (madde 3, 4, 5, 6 ve 7) mesleğe kabul, mesleğin icrası, odaya üyelik ve meslek sicilleri, disiplin cezaları ve soruşturma usulleri, rehber ücretleri, mesleğin korunması ile ilgili hükümleri içermektedir. Kanunun üçüncü bölümü (madde 8, 9, 10, 11) meslek kuruluşları ile ilgili hükümleri (Meslek kuruluşlarının nitelikleri, kurulması ve görevleri, denetim ve gözetim, meslek kuruluşlarının

organları, seçimleri, görev ve yetkileri, meslek kuruluşlarının gelir ve giderleri) içermektedir. Kanunun 4. ve son bölümünde (madde12,13,14,15) çeşitli ve son hükümler olarak isimlendirilen bilgilendirmelere yer verilmektedir.

Türkiye’de turist rehberi unvanı mesleğe kabulle kazanılmaktadır. Bir başka ifadeyle bireylerin Türkiye’de turist rehberliği yapabilmesi için öncelikle mesleğe kabul şartlarını taşıması gerekmektedir. 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu’nun ikinci kısım madde üçe göre mesleğe kabul şartları şunlardır:

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak; başvuru tarihi itibarıyla on sekiz yaşını doldurmuş olmak; Üniversitelerin turist rehberliği bölümlerinin ön lisans, lisans veya yüksek lisans programlarından mezun olmak veya üniversitelerin turist rehberliği bölümü dışındaki diğer bölümlerinden en az lisans düzeyinde mezun olduktan sonra turizm sektörünün ihtiyaçları da dikkate alınarak belirlenen dillerde, gerektiği hâllerde belirlenen bölgelerde, yönetmelikle kurs ve sınavlara ilişkin belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde Bakanlığın talebiyle Bakanlığın gözetim ve denetimi altında birlikler veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşları tarafından düzenlenen ülkesel veya bölgesel turist rehberliği eğitim programını başarıyla tamamlamak gerekmektedir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Mesleğe kabul şartlarından bir diğeri ise yabancı dil ile ilgilidir. Yine kanunun (6326 sayılı) aynı maddesinde (3. madde) bununla ilgili olarak şöyle denmiştir: “*Bakanlık tarafından belirlenen yabancı dillerden birinde, mesleğe kabul sınavına başvuru tarihinden önceki son beş yıl içinde Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (ÖSYM) tarafından yapılan Yabancı Dil Bilgisi Seviye Tespit Sınavından (YDS) en az 75 puan almış olmak veya ÖSYM tarafından YDS’ye eşdeğerliliği kabul edilen uluslararası yabancı dil sınavlarında bu puana denk yabancı dil yeterlilik belgesine sahip olmak*”. Sınav takvimine alınmayan dillere ilişkin “*Bakanlığın sınav yapılmasını istediği yıl içerisinde ÖSYM tarafından sınav takvimine alınmayan dillerde ise Bakanlığın talebiyle Bakanlığın gözetim ve denetimi altında birlikler veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan yabancı dil sınavında başarılı olmak*” gerekmektedir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Türkiye’de turist rehberi olabilmenin bir diğer şartı da “*Bakanlığın talebiyle Bakanlığın gözetim ve denetimi altında birlikler veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşlarınca düzenlenen uygulama gezisini tamamlamak*”tır. Gezi maliyeti katılımcıdan alınmakta olup gezi sonrası yapılan sınavda başarılı olunması gerekmektedir. Bunlara ek olarak Kanunun 3. Maddesi (e) bendinde belirtilen suçlardan mahkum olmamak ve daha öncesinde meslekten çıkarılmamış olmamak gerekmektedir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Yabancı dil şartı ile ilgili 17.04.2024 tarihinde kanunda (madde 3, 2. fıkra) değişiklik yapılmıştır Türkiye’de rehber olmak için yabancı dil şart iken yabancı dil şartını taşımayan rehber adayları için “*Türkçe turist rehberi*” olma hakkı tanınmıştır. Yabancı dil şartını taşıyamayan fakat diğer mesleğe kabul şartlarını sağlayan adaylar mesleğe kabul sınavında başarılı olmaları durumunda katıldıkları uygulama gezisine bağlı olarak bölgesel veya ülkesel Türkçe turist rehberi olarak çalışabilmektedirler. Yine 17.04.2024 tarihinde kanunda yapılan değişiklikle kanuna uzak doğu dilleri ile ilgili yeni bir düzenleme (madde 3, 3. fıkra) eklenmiştir. Buna göre Türkiye’deki turizm potansiyelini karşılamak için Çince başta olmak üzere Bakanlıkça belirlenecek Uzak Doğu dillerindeki adaylarda rehberlik eğitimine ilişkin şart (birinci fıkranın c bendindeki koşul) aranmamaktadır. Diğer rehber olma şartlarını tamamlamak ve en az ön lisans düzeyinde üniversite mezunu olmak koşuluyla belirlenen uzak doğu dillerine hakim olan kişiler “*turizm sektörünün bu*

alandaki acil ihtiyaçlarını karşılamak üzere Bakanlığın talebiyle Bakanlığın gözetim ve denetimi altında birlikler veya konusunda uzmanlaşmış kamu kurum ve kuruluşları tarafından, yönetmelik ile belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yapılan en az yüz saatlik eğitim programı ile uygulama gezisini başarıyla tamamlamaları şartıyla katıldıkları uygulama gezisine bağlı olarak ilgili yabancı dilde bölgesel veya ülkesel turist rehberi olmaya hak kazanır” (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Yine 17.04.2024 tarihinde kanunda yapılan değişiklikle kanuna üniversitelerin sanat tarihi ve arkeoloji bölümlerinden lisans düzeyinde mezun olanlar ile ilgili yeni bir düzenleme (madde 3, 4. fıkra) eklenmiştir. Buna göre üniversitelerin sanat tarihi ve arkeoloji bölümlerinden lisans düzeyinde mezun olan adaylarda rehberlik eğitimine ilişkin şart (birinci fıkranın c bendinde belirtildiği üzere, düzenlenen turist rehberliği eğitim programına katılma koşul aranmamaktadır. Değişiklik sonrasında diğer rehber şartları yerine getiren bu kişiler uzak doğu dillerine hâkim olan adaylarda olduğu gibi “en az yüz saatlik eğitim programı ile uygulama gezisini başarıyla tamamlamaları şartıyla başarılı oldukları yabancı dilde, katıldıkları uygulama gezisine bağlı olarak bölgesel veya ülkesel turist rehberi olmaya hak kazanır” (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Kanun maddesi 3’ün 5. ve 6. fıkralarına göre; Türkiye’de rehber adayları tarafından mesleğe kabul başvurusu Bakanlığa yapılmakta olup Bakanlık tarafından adayın mesleğe kabul şartlarını taşıyıp taşımadığına dair incelemeler otuz gün içinde yapılmaktadır. Başvuru kabul edilirse Bakanlık tarafından ruhsatname düzenlenir, kabul edilmezse ret kararını gerekçesi ile birlikte başvuru sahibine bildirilmektedir. Bunun yanı sıra mesleğe kabul şartlarını sağlamamasına rağmen kabul edilmiş olanlar, kabulü engelleyen bir suçtan hüküm giymiş olanlar ile mesleği icra etmeye engel hâli ortaya çıkan kişiler Bakanlık kararı ile meslekten çıkarılmaktadır (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Kanunun madde 3’ün 7. Fıkrasına göre; eğitim programının (sertifika programı ve yüz saatlik eğitimler), yabancı dil seviye tespit sınavının ve uygulama gezisinin Bakanlığın talep etmesine rağmen altı ay içerisinde birlikler tarafından düzenlenmemesi durumunda bunların hepsi Bakanlık tarafından düzenlenebilmektedir. Kanunun 4. Maddesi rehberlik mesleğinin icrası, odaya üyelik ve meslek sicillerine ilişkindir. Türkiye’de turist rehberlerinin mesleklerini icra edebilmeleri için meslek odalarına (tek bir odaya, yerleşim yerinin bulunduğu ildeki odaya, yoksa en yakın ildeki odaya) üye olmaları gerekmektedir. Odalara üyelikte mesleğe kabul edildiğini gösteren ruhsatnameyi almış ve mesleğe kabul şartlarını kaybetmemiş olmak gerekmektedir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Kanun maddesi 4’ün 3. ve 4. fıkralarına göre; Türkiye’de sadece eylemli turist rehberleri (çalışma kartı almış olan ve fiilen mesleği icra etme yetkisi olanlar) rehberlik yapabilmektedir. Rehberlere birlik tarafından basılan ve kayıtlı oldukları oda tarafından çalışma kartlarının bir yıl geçerliliği olup her yıl yenilenmesi gerekmektedir. Ruhsatnamesi olup çalışma kartı almayan kişiler eylemsiz rehber olarak nitelendirilmekte ve eylemli-eylemsiz rehberlerin bilgileri birliğin resmi sitesinde yayınlanmaktadır. Buna ek olarak rehberler üye oldukları odaya birlik tarafından belirlenen yıllık aidat ödemek zorundadırlar. Eylemsiz turist rehberleri eylemli turist rehberlerinin ödediği tutarın beşte biri kadarında aidat ödemektedirler. Kanunun 4. Maddesinin 5. Fıkrası meslek etiğine ilişkin olup meslek etik ilkelerin yönetmelikle belirleneceği belirtilmektedir. Buna ek olarak rehberlik hukuka ve meslek etiğine uygun şekilde çalışma kartında belirtilen dillerde, rehberin Türkçe turist rehberi olması durumunda veya turdaki ziyaretçilerin Türkçe bilmeleri ve istemeleri durumunda Türkçe dilinde yapılabileceği belirtilmektedir. Rehberler seyahat acentalığı faaliyeti (tur, paket tur, ulaşım veya konaklama vb.) sunmamak şartıyla turist rehberliği hizmeti

sunabilmektedirler. Bunun yanı sıra rehberler yönetmelikle belirlenen usul ve esaslar doğrultusunda reklam ve tanıtım yapabilmektedirler (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

Rehberlik kanununun 5. maddesi Türkiye’de kanunda belirtilen şartlara uygun yapmayan ve meslek etiğine aykırı davranan kişilere uygulanacak disiplin cezaları ve soruşturma usulleriyle ilgilidir. 6. maddesi turist rehberi ücretleri, 7. maddesi mesleğin korunması ile ilgili hükümleri içermektedir (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012).

1.8. Kıbrıs’ta Turist Rehberliği

Küçük bir ülke olmasına rağmen M.Ö. 11.000 yıllarına kadar uzanan köklü tarihiyle, arkeolojik alanlar açısından zengin, UNESCO Dünya Mirası Anıtlar Listesi’nde yer alan pek çok önemli yerin bulunduğu turistik açıdan oldukça önemli destinasyonlardan biri de Kıbrıs’tır (FEG/ Cyprus, 2024).

Turist rehberliği mesleğine ilişkin Kıbrıs’ta biri sivil toplum kuruluşu diğeri yasal olmak üzere iki kuruluş bulunmaktadır. Kıbrıs Turizm Rehberleri Derneği (The Cyprus Tourist Guides Association, CTGA) 1964 yılında kurulmuş bir sivil toplum kuruluşu olup merkezi Lefkoşa, Kıbrıs’tadır. Turist rehberliği mesleğinde profesyonel standartları geliştirmek, üyelerini korumak ve desteklemek gibi amaçlara sahip olan dernek Turizm Bakanlığı, Kıbrıs Turist Seyahat Acenteleri Birliği (ACTA) ile yakın iş birliği içerisinde. Kıbrıs Turist Rehberleri Derneği, turizmin uluslararası ölçekte desteklenmesi ve geliştirilmesi açısından önemli olan 1990 yılından beri de Avrupa Turist Rehberleri Dernekleri Federasyonu’nun (FEG) ve 1987’den bu yana Dünya Turist Rehberleri Dernekleri Federasyonu’nun (WFGT) bir üyesidir (FEG/ Cyprus, 2024; The Cyprus Tourist Guides Association, 2024). Kıbrıs Turizm Rehberleri Derneği’nin arkeoloji, tarih ve jeoloji mezunları veya önceden turizmle ilgili kuruluşlarda çalışmış farklı geçmişlere sahip sonrasında turist rehberi olmuş kişilerden oluşan yaklaşık 250-300 üyesi bulunmaktadır. Derneğe üyelik için yasal şart aranmamaktadır. Üye turist rehberleri Kıbrıs’ın kültürel ve doğal mirası hakkında derinlemesine bilgi sahibi, Avrupa, dünya tarihi, kültürü konusunda eğitilmiş ve çoğu en az iki dil bilen donanımlı kişilerden oluşmaktadır. Yalnızca Devlet lisanslı turist rehberlerinin Kıbrıs’ta Turist Rehberliği hizmetleri sunmalarına izin verilmektedir. Kıbrıs’ta turizm sektörünün ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla turist rehberliği eğitimi “EN 15565” (2008) Avrupa Standardı tarafından belirlenen gerekliliklere uygun şekilde hazırlanan eğitim programı Turizm Bakanlığı’na bağlı rehberlik okulunda Kıbrıs Üniversitesi ile iş birliği içinde verilmektedir. Bu eğitime başvuran adaylar sınava tabi tutulmaktadır. Eğitime başvuru şartları olarak adayların akıcı şekilde Yunanca konuşması ve Yunanca dışında en az bir yabancı dile sahip olması istenmektedir. Rehberlik eğitiminin süresi 693 (her saat 60 dakika) saattir. Müfredatına bölgesel uzmanlık ve uygulamalı eğitim konularını dahil eden Rehberler Okulu eğitim sonrasında adaylara diploma verilmektedir. Verilen diploma WFGTA tarafından tanınmaktadır. Kıbrıs’ta turist rehberlerinin nitelikli olmalarının devamlılığını sağlamak amacıyla her yıl Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen konferansa katılımları zorunlu kılınmıştır. Konferans turist rehberlerinin sürekli eğitimlerini ve mesleki gelişimlerini desteklemeyi amaçlamaktadır. Kıbrıs’ta rehberlerin lisansları yıllık ödenen bir ücret karşılığında her yıl yenilenmesi gerekmektedir. Kıbrıs’ta rehberler görevlerini yerine getirirken Turizm Bakanlığı tarafından verilen rozeti (yaka kartı) her zaman görünür şekilde üzerlerine takmak zorundadır. Üzerinde rehberin fotoğrafının yer aldığı bu yaka kartları 2 yılda bir yenilenen birer kimlik niteliğindedir (FEG/ Cyprus, 2024).

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde turist rehberliği mesleğini yapan kişilerin üye olduğu bir diğer meslek kuruluşu da 1977’de merkezi Lefkoşa’da kurulmuş Kıbrıs Türk Turist Rehberler

Birliği (KITREB) dir. KITREB Kıbrıs'ta turizmle ilgili en eski organizasyonlardan biri olan kâr amacı gütmeyen yasal mesleki kuruluştur. Birliğin amaçları arasında; rehberlerin haklarını korumak, rehberlerin becerilerini geliştirmek, Kuzey Kıbrıs'ın turizm gelişimini teşvik etmeye katkıda bulunmak, mesleğe ilişkin olumlu imaj oluşturmak yer almaktadır. Birliğin İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça, Yunanca ve Türkçe dillerinde hizmet veren profesyonel turist rehberlerinden oluşan yaklaşık 300 üyesi bulunmaktadır. 2008 yılı Ocak ayında rehberliğin resmi bir meslek olarak görülmesini sağlayan KITREB yasası yayınlanmıştır. KITREB yasasının mesleğin icrasına ilişkin ikinci kısım 3. maddesine göre Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşlarının, mesleği icra edebilmesi için KITREB'e üye olması ve rehberlik belgesine sahip olması zorunludur. Bir başka ifade ile üyelik şartlarından biri rehber olmaktır (Kıbrıs Türk Rehberler Birliği Yasası, 2008).

KITREB yasasının mesleğin icrasına ilişkin ikinci kısım 6. maddesine göre rehberlik belgesi başvurusu için bazı şartlar aranmaktadır. Bu şartlar arasında “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yurttaşı olmak, en az lise mezunu olmak, taksirli suçlar hariç bir yıldan fazla hapis veya yüz kızartıcı suçlardan birinden mahkumiyet almamış olmak ve Birliğin görüşü alınarak Bakanlık tarafından hazırlanıp Bakanlar Kurulu tarafından onaylanacak tüzükte belirlenecek belge veya sınavlara göre yabancı dil bilgisini ispatlamış olmak.” yer almaktadır. KITREB yasasının 2. kısım eğitimle ilişkili 7. maddesine göre rehberlik eğitimi hakkında yasada şöyle bir ifade “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin, turist rehberi ihtiyacını karşılamak amacıyla, Bakanlıkça düzenlenen turist rehberi yetiştirme kursları, bu kursların yapılacağı eğitim kurumu, yer, zaman, süre ve içerik, Birliğin görüşü alınarak, Bakanlık tarafından hazırlanıp Bakanlar Kurulu tarafından onaylanacak ve Resmi Gazete'de yayımlanacak bir tüzükle düzenlenir. Yukarıdaki (1)'inci fıkraya uygun olarak düzenlenen kurslarda başarılı oldukları tespit edilenlere, Bakanlık tarafından Rehberlik Belgesi verilir ve KITREB'e üye olmaya hak kazanırlar.” yer almaktadır (Kıbrıs Türk Rehberler Birliği Yasası, 2008).

Kıbrıs'ta turist rehberlerine yönelik diğer bir yasal düzenleme de Kıbrıs Türk Turist Rehberleri Tüzüğü'dür. Tüzüğün ikinci kısım 7. maddesine göre Turizm Bakanlığı'nın onayı ile KITREB birlik üyesi turist rehberlerine yönelik turist rehberlerinin mesleki becerilerini geliştirmesi amacıyla hizmet içi eğitim, kurs seminer veya geziler düzenlemekle yükümlüdür. Rehberlerin yıl içinde düzenlenen etkinliklerin dörtte birine katılımı zorunlu olup rehberlik kimlik kartlarının yenilenmesi için rehberlerin üyelik aidatlarını yatırmanın yanı sıra hizmet içi eğitim sorumluluğunu da tamamlamış olmaları gerekmektedir (Kıbrıs Türk Rehberler Birliği Denetim ve Çalışma Tüzüğü, 2008).

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Dünya Ekonomik Forumu tarafından yayınlanan “Seyahat ve Turizm Rekabet Edebilirlik Endeksi” kapsamında Güney Avrupa ülkelerinde rehberlik eğitimi ve mesleğe kabul süreci değerlendirildiğinde tüm ülkelerin rehberlik mesleğine ilişkin eğitim ve kabul sürecinin farklılık gösterdiği görülmektedir. Öyle ki ülkelerin kendi sınırları içinde bile bölgelere göre farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Örnek ülkelerin süreci nasıl yönettiğine bakılmaksızın ortaya çıkan önemli bir sonuç turist rehberliği mesleğine vermiş oldukları önemdir. Kendi sosyal, kültürel, tarihi, gastronomi, doğal vb. tüm değerlerin profesyoneller tarafından turistlere aktarılması ve bu sürecin kontrollü şekilde işlenmesi gerektiği bütün bu ülkelerin ortak düşüncesidir. Nitekim yukarıda açıklandığı ve uzmanların da ortak görüşte olduğu üzere turist rehberleri, ülkeyi ziyaret eden turistler için bir ülkenin temsilcisi, tanıtım ve reklam yüzüdür. Turistlerin nezdinde ülke hakkında ilk intibayı yaratan kişidir, bu sebeple ülke açısından oldukça önemlidir. Dolayısıyla bu kişilerin detaylı bir eğitim sürecinden geçerek mesleki yeterliliklerini tamamlaması gerekmektedir.

Turist rehberliği mesleğine eğitim ve kabul süreci yukarıda açıklandığı üzere araştırma kapsamında incelenen ülkeler kapsamında farklılık göstermektedir. Bu açıdan yasal anlamda iki farklı süreç söz konusudur. Birincisi mesleğe kabul ve eğitim sürecinin bir kanunla yürütüldüğü ülkeler iken ikincisi ise belirli bir kanunu bulunmayan ama mesleki örgütlerce sürecin yürütüldüğü ülkelerdir. Türkiye, İtalya, Hırvatistan ve Kıbrıs mesleki bir kanun ile süreci yönetirken Portekiz, Yunanistan ve Malta ise yetkilendirilmiş mesleki örgütlerce bu süreci yönetmektedir. İspanya ise yönetim şekline bağlı olarak sahip olduğu özerk bölgelere göre kanun ve/veya meslek örgütleri ile bu süreci değerlendirmektedir. Ülkelerin bu süreci nasıl yürüttüğünden bağımsız olarak tüm ülkelerde turist rehberlerinin belirli bir müfredat dahilinde eğitime tabi tutulduğu gözlemlenmiştir. Eğitim içeriklerine bakıldığında genellikle ülkelerin sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal miraslara yönelik bir içerik oluşturulduğu bununla birlikte gastronomi, alternatif turizm faaliyetleri ve turizm genel alanına yönelik derslerin eklendiği (dersler ülkelerin inceleme sonuçlarında detaylı olarak verilmiştir.) görülmüştür. Turist rehberlerinin mesleki yeterliliklerini alma sürecine başvuru koşullarında özellikle ülkenin diline hâkim olma ve bununla birlikte ek yabancı dilleri belirli düzeyde bildiklerini kanıtlamaları gerekmektedir. Bazı ülkelerin (Türkiye, İtalya, Portekiz) spesifik olarak uzmanlaşmaya da önem verdiği ve buna yönelik eğitim programları geliştirdiği görülmektedir. Özellikle bir kanun çerçevesinde sürecin yönetildiği ülkelerde turist rehberliği mesleği kavramı detaylı olarak açıklanmış ve kimlerin rehber olabileceği özel şartlara bağlanmıştır, ayrıca turist rehberi davranış ve etik kuralları ile mesleki olarak uyması gereken kurallara yönelik kanun maddelerinin olduğu görülmüştür. Bu turist rehberliği mesleğine verilen önemin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde tüm dünya ülkelerinde standart bir mesleki eğitim ve kabul sürecinin olmadığı söylenebilir. Zaten mesleğin icrası süreci değerlendirildiğinde bunun mümkün olmadığı açıktır. Turist rehberinin önceliği mesleği icra ettiği ülkenin tarihi, kültürel, doğal ve coğrafi özelliklerini ziyaretçilere en anlaşılabilir şekilde anlatmaktır. Fakat bu süreçte farklı disiplinlerin de mesleki anlamda kazanımlar sağladığı görülmektedir. Dolayısıyla yukarıda açıklanan eğitim süreci ve içeriklerinde de görüldüğü üzere turizm genel konularını, alternatif turizm faaliyetlerini, sürdürülebilir turizm yaklaşımını içeren genel konuları, ekonomi, sosyoloji, psikoloji, iletişim, diksiyon, beden dili, nezaket kuralları gibi daha genel konuları içeren bir eğitim müfredatının önemli olduğu söylenebilir. Kanunla sürecin yönetilmesinin ülkelere özellikle sektörel açıdan önemli bir katkı sağladığı düşünülmektedir. Dolayısıyla yasa oluşturma sürecinde mesleğin temel özelliklerinin, niteliklerinin, sektöre sağladığı katkının, ülkenin temel özelliklerinin ve turizm kaynakları ile bunların nasıl ve ne şekilde sunulmasının sektör ve ülke turizmi açısından fayda sağlayacağına detaylı analiz edilmesi önemlidir. Araştırmanın, tüm ülkelerin incelenmesi zaman kısıtlılığı ve yayın süreci koşulları (sayfa sayısı, kelime sayısı vb.) sebebiyle sınırlandırılrsa da farklı ülkelerin turist rehberliği mesleği eğitim ve kabul süreçlerini anlama konusunda bir farkındalık yarattığı, ileriki araştırmacılar için bir kaynak teşkil edebileceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- AGIC (2024, Mart 14) *Somos os profissionais*, Guas-Intérpretes Certificados.
<https://agicportugal.com/>
- Aire, R. (2019). *The role of a tour guide in tourism experiences the case of a DMC in Bergen, Norway* (Tez No. 29096570) [Yüksek lisans tezi, University of Algarve]. ProWuest Dissertations & Theses Global. <https://www.proquest.com/docview/2675222670?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true&sourcetype=Dissertations%20&%20Theses>

- Akdu, S. (2022). Turist rehberlerinin uzmanlaşma sürecine lisansüstü eğitimin katkısı ve mevcut durumun tespiti. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 5(2), 100-116.
- Akdu, U., Karakaş, D., Çelik, E., Zurnacı, J. & Tabu, Ö. (2018). Turizm rehberliğinde alan uzmanlığı önerisi: Sağlık turizmi rehberliği. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 1(2), 124-138.
- Aletta, A. A. (2024, Mayıs 21) *Licensed tourist guides*. Roman Journeys. <https://romanjourneys.com/licensed-tourist-guides/>
- Ap, J. & Wong, K. K. F. (2001). Case study on tour guiding: Professionalism, issues and problems. *Tourism Management*, 22(5), 551-563.
- Association of Licensed Tourist Guides (2023, Aralık 20). Welcome association of licensed tourist guides. <https://www.tourist-guides.gr/>
- ANGT (2024, Mayıs 11). Benvenuto in A.N.G.T. Associazione Nazionale Guide Turistiche. <https://www.angt.it/>
- Atay, L., Güvenç, A., & Bozdoğan, S. (2022). Turist rehberliği programlarındaki öğretim elemanlarına ve öğretim planlarına yönelik bir değerlendirme. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 1-26.
- Bayram Erkol, G. & Zengin, B. (2017). Turist rehberlerinin verimliliğini etkileyen psikolojik faktörler. İçinde Ö. Güzel, V. Altıntaş & İ. Şahin. (Eds). *Turist rehberliği araştırmaları öngörüler ve uygulamalar* (1. Baskı), (ss. 197-216). Detay Yayıncılık.
- Boyle, A. & Arnott, A. (2004). What tour guide stories can tell us about learning, education and training: A case study in the top end of the northern territory. İçinde Cooper, C. (Ed.). *CAUTHE 2004: Creating Tourism Knowledge* (ss. 86-94). Common Ground Publishing.
- Brito, L. M. (2020). The consequences of guiding profession deregulation for the status and training of tourist guides: A Portuguese overview. *International Journal of Tour Guiding Research*, 1(1), 7.
- Carvalho, I. (2021). Portuguese tourist guides and the digital age. *International Journal of Tour Guiding Research*, 2(1), 6, 45-62.
- CAST (2024, Mayıs 16). Turismo and Training. <http://www.cast-turismo.it/en/training/>
- CEFAPIT (2024, Mayıs 17) What is CEFAPIT? <https://www.cefapit.com/sobre-cefapit/>
- Chilembwe, J. M. & Mweiwa, V. (2014). Tour guides: Are they tourism promoters and developers? case study of Malawi", *International Journal of Research in Business Management*, 2(9), 29-46.
- Çokişler, N. (2017). Turizm rehberliği eğitiminde çeyrek asırdır değişmeyen parçalanmış yapı sorunu. 3. *Turizm Şurası Tebliğler Kitabı*, 2, 325-335. Büyük Harf Yayıncılık.
- Costa, J., Montenegro, M., and Gomes, J. (2023). An agenda for tourism: Priorities for action. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 15(6), 687-693.
- Dahles, H. (2002). The politics of tour guiding image management in Indonesia. *Annals of Tourism Research*, 29(3), 783-800.
- Dioko, L.A.N. & Unakul, M. H. (2005, Nisan 11). The need for specialized training in heritage tour guiding at Asia's world heritage sites- preliminary findings on the challenges and opportunities. [Konferans sunumu]. 2005 PATA Educator's Forum. Macao
-

- Disciplina Della Professione Di Guida Turistica, (R.G. 16.12.2023/ 293) (2023). LAW 13 December 2023, n. 190 Regulation of the profession of tourist guide. (23G00205). <https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2023/12/16/23G00205/sg>
- Doğancılı, O. S. & Karaçar, E. (2018). Turizm rehberliği bölümünde bulunan akademisyenlerin YÖK akademik profillerinin incelenmesi. İçinde Y. Çobanoğlu (Ed.), *Sosyal, beşeri ve idari bilimler alanında akademik çalışmalar* (Cilt I) (ss. 83-94). Gece Kitaplığı.
- D'Urso S. (2023). Law 190 of 13 December 2023 on Tourist Guides, International Journal of Tourism, Travel and Hospitality Law, Carlos Tores, ESHTTE (Portugal). ISSN 2184-8793, ISSN 2975-9056. <https://files.tourismlaw.pt/Law-190-of-13-December-2023-on-Tourist-Guides--by-Sara-dUrso/#zoom=true>
- Eker, N. (2015). *Profesyonel turist rehberleri bakış açısıyla turizm rehberliği eğitim müfredatlarının uygulama yeterliliği*. (Tez No. 393710) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Eker, N., Kaya, C. & Zengin, B. (2019). Turist rehberliği eğitimi. İçinde B. Zengin, G. E, Bayram, & O. Batman, (Eds.). *Turist Rehberliği Mesleği (Dünü-Bugünü-Yarın)*. (1. Baskı), (ss. 59-83). Detay yayıncılık.
- Eker, N. & Zengin, B. (2016). Turist rehberliği eğitiminin değerlendirilmesi: profesyonel turist rehberliği üzerine bir uygulama. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 65-74.
- El-Sharkawy, O. K. (2007). Knowledge and skills for tourist guides: Evidence from Egypt. *Tourismos An International Multidisciplinary Journal of Tourism*, 2(2), 77-94.
- Eren, A. (2018). Turist rehberliği eğitimi, İçinde N. Albuz, T. F. Çakmak, A. Eren, Ö. Tekin & G. N. Güven Yeşildağ (Eds.), *Turist rehberliğine giriş* (1. Baskı), (ss. 83-100). Detay Yayıncılık.
- ESHTTE (2024, Mart 26). Tourism Information. <https://www.eshte.pt/en/articles/1st-cycle-degrees/tourism-information>
- EU Porto (2021). Portekiz Hakkında Genel Bilgiler. <https://euporto.com/blog/portekiz-hakkinda-genel-bilgiler.html>
- ETOA (European Tourism Association) (Şubat, 2024). Operator briefing: Guiding in Italy, february 2024. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcjpcglclefindmkaj/https://www.etoa.org/wp-content/uploads/2024/02/ETOA-Operator-Briefing_Guiding-in-Italy.202402-1.1.pdf
- FEG/ Cyprus (2024, Nisan 28). Cyprus Tourism Guides Association, 10 things to know about the CTGA. <https://feg-touristguides.com/ctga.php>
- FEG/Malta (2024, Nisan 24). Malta Union of Tourist Guides, 10 things to know about Malta Union of Tourist Guides (MUTG) Erişim adresi <https://feg-touristguides.com/mtug.php>
- FEG/Spain (2024, Nisan 24). Spanish Confederation of Associations of Tourist Guides, 10 Things To Know About the Spanish Confederation of Associations of Tourist Guides, <https://feg-touristguides.com/cefapit.php>.
- Gorenak, M. & Gorenak, I. (2012). Challenges in education of tour guides and tour managers. *Informatologia*, 45(4), 287-296.
- Güzel, Ö., Altıntaş, V. & Şahin, İ. (Eds.) (2017). *Turist rehberliği araştırmaları öngörüler ve uygulamalar*. (1. baskı). Detay Yayıncılık.

- Hosany, S., Prayag, G., Van, D. V., R., Huang, S. & Deesilatham, S. (2017). Mediating effects of place attachment and satisfaction on the relationship between tourists' emotions and intention to recommend. *Journal of Travel Research*, 56(8), 1079-1093.
- How to Become a Tour Guide in Spain (2024, Mart 7). <https://beoriginaltours.com/how-to-become-a-tour-guide-in-spain/>
- INE/ Instituto Nacional De Estatistica (2023). Estatísticas Turismo Portugal Institute of Tourism, Porto, Portugal. https://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_destaquess&DESTAQUEStema=55581
- ISLA/ Instituto Politécnico de Gestão e Tecnologia (2024, Mart 2). Turismo, Línguas e Tradução. <https://www.islagaia.pt/pt/>
- Kıbrıs Türk Rehberler Birliği Yasası (2008, 8 Ocak). Resmi Gazete (01) <http://www.mahkemeler.net/birlestirilmis/1-2008.doc>
- Kıbrıs Türk Rehberler Birliği Denetim ve Çalışma Tüzüğü (2008, 26 Kasım). Resmi gazete (207) <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.mahkemeler.net/tuzuk/20090515090727255.pdf>
- Kılıç Uçmuş, P. (2021). G-20 ülkelerinde turist rehberliği eğitimi. *Turist Rehberliği Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 23-43.
- Koroğlu, Ö. (2013). Turist rehberlerinin iş yaşamındaki rolleri üzerine kavramsal bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 91-112.
- Kronenberg M. & Szczecinska J. (2013) The project of "T-GUIDE tourist guides for people with intellectual disability and/or learning difficulties in Europe", <https://www.t-guide.eu/?i=t-guide.en.t-guide-publications.1595>
- Leclerc, D., & Martin, J. N. (2004). Tour guide communication competence: French, German and American tourists' perceptions. *International Journal of Intercultural Relations*, 28(3-4), 181-200.
- Lee, Y. K., Lee, C. K., Choi, J., Yoon, S. M., & Hart, R. J. (2014). Tourism's role in urban regeneration: examining the impact of environmental cues on emotion, satisfaction, loyalty, and support for Seoul's revitalized cheonggyecheon stream district. *Journal of Sustainable Tourism*, 22(5): 726-749.
- Lovrentjev, S. (2015). Education of tourist guides: Case of Croatia. *Procedia Economics and Finance*, 23, 555-562.
- Malta Tourist Guides Subsidiary Regulations (Turist Rehberliği Yönetmeliği-Ek Mevzuat) (2010, 14 Mayıs). Resmi Gazete (Sayı: 409.12) Legislation Malta, <https://legislation.mt/eli/sl/409.12/eng>
- Ministero Del Turismo/Repubblica Italiana (2024, Mayıs 20). Tourist guide. <https://www.ministeroturismo.gov.it/dati-e-statistiche/studi-e-pubblicazioni/>
- MTA (2024, Nisan 5). Tourist Guide Licence-Q&A. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.mta.com.mt/en/file.aspx?f=34488>
-

- Pravilnik O Stručnom Ispitu Za Turističke Vodiče I Ispitnom Programu Za Turističke Pratitelje (2008, 30 Nisan). Resmi Gazete (Sayı: NN 50/2008). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_04_50_1686.html
- Rabotić, B. (2010, Mart 4-5). Tourist guides in contemporary tourism. *In International conference on tourism and environment*. 353-364. Philip Noel-Baker University, Sarajevo, Bosnia & Herzegovina.
- Republic of Croatia Ministry of Tourism and Sport. (2023, Aralık 29) *Economy in 2023: Good results in tourism, reforms and new law*. <https://mint.gov.hr/news-11455/economy-in-2023-good-results-in-tourism-reforms-and-new-law/23694>
- Ribalta-Roca, G. (2012). *In quest of tourist guides' work improvements. Comparative study between tourist guides in Catalonia (Spain) and Norway* [Yüksek lisans tezi, University of Stavanger, Norway]. <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/handle/11250/185169>
- Saltık, I.A. & Dönmez, F.G. (2018). Turist rehberleri ve kişilik, İçinde Eser, S., Şahin, S. Ş. & Çakıcı, A. C. (Eds.) *Turist Rehberliği* (2. Baskı), (ss.75-96), Detay Yayıncılık.
- Sarıbaş, Ö. & Öter, Z. (2019). Kültür-sanat rehberliği alanında uzmanlaşma, İçinde Ö. Güzel & Ö. Köroğlu (Eds.) *Turist Rehberliğinde Uzmanlaşma Özel İlgi Turlarından Özel Konulara*. (1. baskı, ss. 37-64). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Şengel, Ü., Çevrimkaya, M. & Zengin, B. (2021). The effect of professional expectations of tour guiding students on their professional motivation. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 29, 1-11.
- Şengel, Ü., & Karamanlioğlu, N. (2023). Turizm rehberliği mesleği için bir uzmanlaşma önerisi: engelli turist rehberliği. *Turist Rehberliği Dergisi (TURED)*, 6(1), 12-28.
- Temizkan, S. P., & Ergün, B. (2020). Turist rehberliği öğretimi kalite ölçeği geliştirilmesi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(4), 3720-3739.
- The Cyprus Tourist Guides Association (2024, Nisan 10). About us. <https://www.cytouristguides.com/index.php?id=>
- The Panhellenic Federation of Tourist Guides (2023, Aralık 23). Degradation of tourist guide training in Greece. <https://touristguides.gr/en/poxen-en/news/129-degradation-of-tourist-guide-training-in-greece>
- Touloupa, S. (2010). Casting identity in the cultural tourism industry: Greek tourist guides in a 'Mission' of heritage interpretation. *Public Archaeology*, 9(1), 4-33.
- TUREB (2024a). *Rehber istatistik*. <http://tureb.org.tr/tr/RehberIstatistik/> (Erişim Tarihi: 11.05.2024).
- TUREB (2024b). *Rehberlikte uzmanlaşma eğitimi uygulama usul ve esasları* (2015) TUREB (Turist Rehberleri Birliği), <http://www.tureb.org.tr/tr/Page/Detail/78>, (Erişim Tarihi: 13.05.2024).
- Turismo De Portugal (2023, Nisan 2). *Prémios e distinções*. https://www.turismodeportugal.pt/pt/quem_somos/Organizacao/Premios_Distincoes/Paginas/default.aspx.
- Turismo De Portugal Escolas (2024, Mart 15). Escolas, Cursos. <https://escolas.turismodeportugal.pt/#escolas>

- Turist Rehberliği Meslek Kanunu (2012, 22 Haziran). Resmi Gazete (Sayı: 28331). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6326.pdf>, (Erişim Tarihi: 09.04.2024)
- Turist Rehberliği Meslek Yönetmeliği (2014, 26 Aralık). Resmi Gazete (Sayı: 29217) T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Teftiş Kurulu Başkanlığı, <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-120445/turist-rehberligi-meslek-yonetmeliği.html>, (Erişim Tarihi: 13.05.2024)
- Türker, A., Güzel, F.Ö. & Özaltın Türker, G. (2012, Ekim 17-19). Turizm aktörü olarak profesyonel turist rehberlerinin Türkiye’deki rehberlik eğitim sistemine bakış açılarını belirlemeye yönelik bir odak grup çalışması. [Konferans Sunumu]. *Turizm Eğitim Konferansı/Workshop*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, Türkiye.
- WFTGA (World Federation of Tourist Guide Associations) (2023, Aralık 12) Qualification. <https://wftga.org/about/education-of-tourist-guides-worldwide/#:~:text=Therefore%2C%20the%20tourist%20guide%20training,additional%20and%20uncommon%20foreign%20languages.>
- WFTGA (World Federation of Tourist Guide Associations) (2024, Nisan 10). *What is a tourist guide?*. <https://wftga.org/about-us/what-is-a-tourist-guide.>
- Universidade LUSOFONA (2024, Mart, 16). *Cursos*. <https://www.ulusofona.pt/en/lisboa/post-graduation/tour-guiding>
- Yarcan, ř. (2007). Profesyonel turist rehberliğinde mesleki etik üzerine kavramsal bir değerlendirme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 33-44.
- Yenipınar, U. & Zorkirişçi, A. (2013). Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinde turist rehberliği eğitimi, *Çağ University Journal of Social Sciences*, 10(2), 111-136.

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Turist Rehberliği Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

ARAşTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı : %50
2. yazar katkı oranı : %50